

Центральноукраїнський національний технічний університет
ЦЗДО
Кафедра «Міжнародних економічних відносин»

«Допущено до захисту»
Зав. кафедрою МЕВ
д.е.н., професор

_____ Іван МИЦЕНКО
« ____ » _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за першим (бакалаврським) рівнем вищої
освіти
на тему:
«Пріоритети трансформації моделі двосторонніх торговельно-
економічних відносин України та Польщі на засадах
стратегічного партнерства»

Виконав здобувач вищої освіти
4 курсу, групи МЕВ-20пз
ОПП «Міжнародні економічні
відносини»
спеціальності 292 «Міжнародні
економічні відносини»
_____ Штомпель К.С.
« ____ » _____ 2024 р.

Керівник роботи
д.е.н., професор
_____ Іван МИЦЕНКО
« ____ » _____ 2024 р.

Рецензент _____

м. Кропивницький

АНОТАЦІЯ

Пріоритети трансформації моделі двосторонніх торговельно-економічних відносин України та Польщі на засадах стратегічного партнерства. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття вищої освіти ступеня “бакалавр” за освітньо-професійною програмою “Міжнародні економічні відносини” зі спеціальності “Міжнародні економічні відносини”. – Центральноукраїнський національний технічний університет. Кропивницький. 2024.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню напрямків трансформації українсько-польських торговельно-економічних відносин у контексті стратегічного партнерства. У роботі розглянуті питання стратегічного партнерства українсько-польських відносин в економічній сфері. Досліджено проблеми трансформації економічних відносин України й Польщі за умов ринкових перетворень в обох країнах та геополітичних й геоекономічних змін у Європі. Також проаналізовано ефективність економічного співробітництва України та Польщі, розкриті проблеми українсько-польської економічної співпраці. Запропоновані механізми й критерії оптимізації структури торговельних й інвестиційних потоків, напрямки поліпшення умов двостороннього економічного співробітництва. Визначено механізми стійкого формування інвестиційно-виробничої моделі українсько-польських відносин, тобто моделі, що відповідатиме ідеям стратегічного партнерства. Висвітлено сфери застосування інвестиційно-виробничої моделі та шляхи її удосконалення. Зроблено висновок, що на сучасному етапі українсько-польська економічна взаємодія відповідає більшості критеріїв стратегічного партнерства.

Ключові слова: двосторонні відносини, стратегічне партнерство, зовнішня торгівля, зовнішньоекономічна модель, європейська інтеграція, компліментарність.

ANNOTATION

Transformation Priorities of the Model of Bilateral Trade and Economic Relations between Ukraine and Poland on the Basis of Strategic Partnership. – Manuscript.

Qualification Work for Obtaining a Higher Education Degree "Master" in the Educational-Professional Program "International Economic Relations" in the Specialty "International Economic Relations". – Central Ukrainian National Technical University. Kropyvnytskyi. 2024.

The qualification work is dedicated to researching the directions of transformation of Ukrainian-Polish economic relations in the context of strategic partnership. The paper examines the issue of strategic partnership of Ukrainian-Polish relations in the economic sphere. The problem of transformation of economic relations between Ukraine and Poland under the conditions of market transformations in both countries and geopolitical and geoeconomic changes in Europe is studied. The efficiency of economic cooperation between Ukraine and Poland was also analyzed, and the problems of Ukrainian-Polish economic cooperation were revealed. Mechanisms and criteria for optimizing the structure of trade and investment flows, directions for improving the conditions of bilateral economic cooperation are proposed. The mechanisms of formation of the investment-production model of Ukrainian-Polish relations, that is, the model that will correspond to the idea of strategic partnership, have been determined. Areas of application of the investment-production model and ways of improvement are highlighted. It was concluded that at the current stage Ukrainian-Polish relations meet most of the criteria of a strategic partnership.

Keywords: bilateral relations, strategic partnership, foreign trade, complementarity, European integration foreign, economic model.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДВОСТОРОННЬОГО ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА	10
1.1. Чинники формування економічного співробітництва на засадах стратегічного партнерства	10
1.2. Методичні аспекти аналізу українсько-польського економічного співробітництва	18
1.3. Передумови формування білатерального економічного співробітництва України та Польщі.....	24
Висновки до розділу.....	30
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ НА ЗАСАДАХ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА	31
2.1. Сучасні тенденції розвитку українсько-польського економічного співробітництва.....	31
2.2. Оцінка ефективності економічних зв'язків України та Польщі.....	35
2.3. Аналіз стратегічних українсько-польських проектів в інвестиційній сфері.....	44
Висновки до розділу.....	50
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МОДЕЛІ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН НА ЗАСАДАХ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА	51
3.1. Стратегічні пріоритети формування моделі українсько-польського економічного співробітництва	51
3.2. Напрями стимулювання співробітництва України та Польщі в інвестиційній та торговельно-економічній сферах	57
Висновки до розділу.....	64
ВИСНОВКИ	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69
ДОДАТКИ	79

ВСТУП

Актуальність теми. Формування відкритої економіки в Україні та її інтеграція у світове господарство відбувається в умовах повномасштабної війни, і, як наслідок, трансформації соціально-економічної системи та суспільно-політичного ладу, породжуючи суперечливі тенденції, позитивні та негативні явища, що впливають на характер двостороннього співробітництва України з партнерами. Принципова зміна економічного середовища в Україні в умовах повномасштабної військової агресії, трансформація геополітичної ситуації в країнах Центральної і Східної Європи (ЦСЄ), реформування правового поля діяльності суб'єктів господарювання на зовнішньому і внутрішньому ринках, обумовлюють ситуацію, коли окремі елементи старої зовнішньо-економічної моделі (сформованої в умовах планово-адміністративної системи і співробітництва в рамках РЕВ), моделей двосторонніх торговельно-економічних відносин і механізми їх реалізації стали недієвими, а нові – ще не сформовані та не відпрацьовані в науці та практиці.

Різноманітні аспекти проблем функціонування національних економік у середовищі глобальної економіки розглядалися у працях вітчизняних й зарубіжних учених. Наприклад, теорія побудови окремих компонентів зовнішньоекономічних моделей розглядається в таких працях, як: І.Бураковського, Дж. Бхаваті, М.Дудченко, Г.Зіберта, А.Кіреєва, Е.Кочетова, П.Кругмана, В.Леонтьєва, П.Ліндерта, В.Новицького, М.Обстфельда, Ф.Рута, Є.Савельєва, В.Сіденка, А.Філіпенка та ін. Теоретичні та практичні аспекти формування глобального економічного середовища і регіоналізації досліджувалися Р.Айзенем, В.Будкіним, В.Горбуліним, Н.Думною, І.Івановим, Б.Кузнецовим, З.Луцишин, Ф.Махлупом. Теоретичні засади формування інвестиційного клімату, інвестиційної стратегії та політики інвестування викладені у працях О.Гаврилюка, Б.Губського, Дж.Даннінга, А.Кальвета, І.Лукінова, А.Папафілліппу. Також значний вклад у розробку

різних аспектів стратегічного партнерства, а також в економічне та транскордонне співробітництво між Україною та Польщею внесли львівські науковці: В.Шевчук, А.Мокий, В.Борщевський, З.Щербата. Питанню транскордонного співробітництва та розвитку єврорегіональної співпраці присвячені роботи П.Беленького, А.Гаассе, М.Долішнього, Є.Кітовського, М.Лендъєл, П.Луцишина, Н.Мікули, А.Міщука, О.Озембло, Н.Паніковського, С.Писаренко. Однак поза увагою дослідників залишаються питання методичного забезпечення процесів стратегічного планування інноваційного розвитку вітчизняних підприємств.

Водночас проблема побудови моделі економічних відносин між Україною та Польщею, що має базуватися на ідеології стратегічного партнерства, залишається недостатньо розробленою в теоретичному плані, внаслідок чого ця форма співпраці не є ефективною для обох країн. У науковій літературі відсутнє системне дослідження трансформації української моделі ЗЕД у межах двостороннього співробітництва з конкретною країною, яке б ураховувало внутрішні національні особливості ринкових реформ в економіках країн і механізми розвитку нових видів співробітництва. Актуальність цих питань з огляду на важливу роль Польщі в підтримці України під час тотальної війни, а також геополітичні та геоекономічні зміни в Європі зумовили вибір теми цієї кваліфікаційної роботи.

Мета і завдання дослідження. Мета кваліфікаційної роботи – обґрунтувати механізми формування якісно нової моделі економічного співробітництва України і Польщі в сучасних геополітичних і геоекономічних умовах, розробити теоретичні, методичні, прикладні, практичні рекомендації щодо їх впровадження на різних рівнях активності суб'єктів ЗЕВ.

Для реалізації цілей цього дослідження необхідно було вирішити такі **завдання:**

- теоретично та методологічно проаналізувати концептуальний підхід до визначення сутності, чинників, механізмів формування та функціонування зовнішньоекономічної моделі та моделі двостороннього економічного співробітництва в контексті стратегічного партнерства;

- провести галузевий аналіз розвитку національних економік України та Польщі з метою визначення ступеня їхньої інституційної та економічної сумісності та впливу на формування моделі двосторонніх економічних відносин (ДЕВ);

- аналіз тенденцій розвитку торговельної та інвестиційної складових моделі українсько-польських економічних відносин та розробка критеріїв і методів їх оптимізації;

- визначити пріоритети та перспективи розвитку українсько-польських економічних відносин і механізми трансформації їхньої моделі;

- розробити рекомендації щодо реалізації механізмів трансформації українсько-польської моделі економічного співробітництва на макро-, мезо- та мікрорівнях.

Об'єктом кваліфікаційного дослідження є модель економічних відносин між Україною та Польщею, яка трансформується в умовах сучасних викликів.

Предметом кваліфікаційного дослідження є організаційно-економічні механізми трансформації українсько-польської моделі економічних відносин у період ринкових перетворень у національних економіках обох країн та зміни геополітичної ситуації в Європі.

Методи дослідження. Методологічним підґрунтям кваліфікаційної роботи є конкретизація економічних теорій, наукових праць вітчизняних і зарубіжних економістів, що пов'язані з проблемами формування зовнішньоекономічної моделі, розвитку теорій глобалізації та регіоналізму, менеджменту в зовнішній торгівлі. Дослідження включає системний аналіз (аналіз природи моделі СЕВ, її трансформації, економічного розвитку України та Польщі, економічного співробітництва), класифікацію

(об'єднання підходів до характеристики зовнішньоекономічної моделі в одну систему), статистику (вивчення економіки України та Польщі, форм зовнішньоекономічного співробітництва, визначення природи моделі (держави) або визначення її складових), графічний аналіз (виявлення необхідності вирівнювання соціально-економічних умов у прикордонних регіонах) як методи висвітлення зовнішньоекономічного співробітництва) як методів дослідження.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота обсягом 131 сторінки, у тому числі 68 сторінок основного тексту, складається із вступу, трьох розділів, висновків, містить перелік використаних джерел із 104 найменування, 3 додатків обсягом 5 сторінок. Кваліфікаційна робота ілюстрована 5 рисунками і містить 12 таблиць.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДВОСТОРОННЬОГО ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА

1.1. Чинники формування економічного співробітництва на засадах стратегічного партнерства

В умовах воєнного часу виникають численні суперечності в побудові механізмів формування нової, якісно ефективнішої моделі зовнішньоекономічних відносин (ЗЕВ). При цьому недостатній рівень наукового опрацювання моделі ЗЕВ та відсутність оцінки ефективності її трансформації під впливом численних внутрішніх та зовнішніх чинників перешкоджають процесам глобалізації національної економіки й очікуваним ефектам від поглиблення зовнішньоекономічного співробітництва, перешкоджають їхньому досягненню. Особливо гостро дана проблема актуалізувалась у зв'язку з процесами розширення ЄС і різним рівнем участі в ньому України та її західних сусідів. Тому важливо розробити шляхи реформування торговельно-економічних відносин між Україною та країнами, що є членами ЄС, зокрема Польщею, яку можна визначити як стратегічного партнера, що пропонує найширше та найтісніше двостороннє співробітництво.

Розвиток добросусідських відносин між державами є найважливішим аспектом розвитку держав на даному етапі, і коли ці відносини виходять на рівень партнерства, про перспективи якого останнім часом часто згадується у міждержавних відносинах. В умовах глобалізації дане поняття розглядається як найвищий рівень співпраці між державами для досягнення спільних цілей й інтересів. На регіональному рівні стратегічні партнерства можуть проявлятися у вигляді співпраці між компаніями та організаціями, які мають спільні цілі і системно прагнуть до їх досягнення.

У вітчизняній науковій літературі робляться лише поодинокі спроби описати суть поняття "стратегічне партнерство". Вивчення та визначення його змісту здійснили С. Кононенко, Є. Лісіцин та Б. Тарасюк, В. Замятін,

також його можна знайти в таких статтях, як Т. Мединська та інших. Тому необхідно вивчити природу цього поняття і основні фактори, що безпосередньо впливають на нього.

Щоб зрозуміти сенс стратегічного партнерства, спираючись на тлумачення поняття "партнерство", В. Карасьов [32, с. 42] представляє свій власний причинно-наслідковий план формування цього явища. Його основними компонентами є:

- пріоритетні (стратегічні) національні інтереси;
- головна загроза національній безпеці;
- стратегічні цілі державної політики (спрямовані на усунення або мінімізацію загроз національній безпеці);
- стратегічний напрямок зовнішньої політики держави;
- стратегічне політичне партнерство.

О. Знахоренко [2939] вважає, що стратегічне партнерство – вища форма співпраці, і має на увазі високий ступінь взаємодії між партнерами для досягнення певних цілей як у двосторонніх відносинах, так і на міжнародній арені. Взаєморозуміння, взаємна підтримка партнерів, визначення стратегічних інтересів і спільна позиція, спрямована на досягнення поставлених цілей, є основними елементами цієї взаємодії. Автор також стверджує, що стратегічне партнерство має ґрунтуватися на повазі національних інтересів кожної сторони, політики кожної сторони, шляху розвитку, статусу держави, обраної кожною стороною, економічної політики, а також на підтримці рівності та балансу у відносинах між партнерами. Рівень розвитку такого партнерства повинен визначатися сторонами безпосередньо, в залежності від глибини їх відносин.

С. Богословська [31, с. 9] розуміє стратегічне партнерство як відносини з найбільш вигідними країнами. Таким чином, основним принципом повинні бути реальні рівноправні інтереси сторін у співпраці. За її словами, всі інші варіанти – це економічний обмін, а не стратегічне партнерство. Відносини стратегічного партнерства повинні базуватися на принципах взаємної вигоди,

рівності, довіри та ретельного виконання зобов'язань. Подібність історичних і духовних традицій і світоглядів має стати основою для формування стратегічних партнерських відносин.

Як видно з таблиці 1.1, єдиними стратегічними економічними партнерами України на сьогоднішній день є США, Німеччина і Польща.

Таблиця 1.1

Відповідність двосторонніх економічних відносин України критеріям та умовам стратегічного партнерства

Ознаки партнерства /країна	США	ЄС-15					ЄС-12				ННД			Китай	Індія
		Франція	Німеччина	Великобританія	Італія	Австрія	Польща	Чехія	Словаччина	Угорщина	Країни Балтії	Білорусь	Грузія		
Історична спільність	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0
Ментальна єдність	0	0	0	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	0
Наявність спільних інтересів	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0
Наявність суперечливих інтересів	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Позитивний досвід розв'язання суперечностей	0	0	0	0	1	1	1	0	1	1	1	0	1	0	0
Ступінь паритетності (симетричності) політико-економічних відносин	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Рівень асиметрії відносин	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	0	1	1
Наявність впливової української діаспори	1	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0
Всього	3	2	2	2	4	6	6	4	6	5	4	4	4	2	1

* – важливі партнери; ** – головні партнери.

За: [9]

На думку Скідельського Р. [67], ключовими факторами, що перетворюють союзників в партнерів, є спільні цінності і загальний історичний досвід. Однак, на його думку, одних цих фактів недостатньо. Твердження про те, що країни, які відстоюють демократичні цінності, ніколи

не вступають у війну один з одним, слід сприймати з недовірою. Елементи вільної торгівлі та вільних економічних відносин між двома країнами не менш важливі, але недостатні.

Р. Скідельський [67, с. 53] вважає, що асиметрія влади є найважливішим фактором у встановленні реальних партнерських відносин між націями. США не визнавали Сполучене Королівство "надійним" партнером, поки воно не втратило здатність втручатися в американські інтереси. Іншими словами, держава повинна була пройти шлях певних перетвоень, перш ніж стати партнером. Стратегічне партнерство формувалось в момент, коли відносини між США та Західною Європою покращилися після Другої світової війни, а партнерство між США та Західною Європою було зміцнено із створенням Організації Північноатлантичного договору. Завдяки цьому договору Західна Європа втратила можливість стати третьою державою між США і Радянським Союзом під час холодної війни.

Г. Перепелиця [65, с. 57] стверджує, що існує ще одна важлива відмінність між альянсом та категорією стратегічного партнерства. За його словами, стратегічне партнерство, особливо у військово-політичній сфері, може включати надання військової допомоги на прохання країн-партнерів. Однак, за словами Г. Перепелиці, стратегічне партнерство не зобов'язує країну приймати в цілому прийнятні заходи в альянсі. Г. Перепелиця вважає, що стратегічні інтереси, що лежать в основі стратегічного партнерства, в першу чергу пов'язані з військовою, політичною, економічною і дипломатичною сферами. Стратегічне партнерство буде формуватись, коли стратегічні інтереси збігаються в одній або більше сферах.

Таким чином, очевидно, що стратегічне партнерство обов'язково повинно включати різні сфери співпраці. Наявність декількох областей унеможливорює зміну потенціалу або інтересів партнера в одній області, і "стратегічна залежність" одного партнера може бути повністю від іншого партнера (цей термін прийнятний, якщо є кілька областей співпраці).

Звернемо увагу, що цей термін не повинен визначатися в понятті "взаємозалежність", що є прийнятним, коли існує кілька сфер співпраці.

Таким чином, стратегічне партнерство є особливим інструментом зовнішньої політики держави і допомагає координувати його дії з іншими державами на міжнародній арені. При використанні цього інструменту та узгодження стратегічних національних інтересів 2 і більше держав у різних галузях призводить до виникнення особливого типу міждержавного співробітництва, яке також можна охарактеризувати як стратегічне партнерство [35, с.32]. У таблиці 1.2 показано стандартний підхід до визначення стратегічних партнерських відносин, запропонований вітчизняними дослідниками.

Таблиця 1.2

Критерії та підходи до визначення стратегічного партнерства

Дослідники	Підходи до визначення
В. Мельник, С. Савельєв, та С. Чеботар	- розвиток двосторонніх відносин у різних сферах (економічній, військовій, політичній) та широкий спектр співробітництва у цих галузях; - геополітична взаємозалежність. Це може базуватися на географічній, культурній та історичній близькості 2 країн або необхідності досягнення важливих спільних цілей, яких Інші країни не переслідують або не досягають.; - "виключні права" партнерства. В іншому випадку у вас не може бути багато стратегічних партнерів, тому що ви сумніваєтеся в тому, чи має держава чітку зовнішньополітичну стратегію.; - стратегічна мета партнерського співробітництва повинна залишатися стабільною незалежно від зміни керівництва 2-х держав.
Я. Антонюк, В. Андрійчук, та А. Мокій	- Передбачуваність дій урядів країн-партнерів та економічна регіональність дій; - Ступінь узгодженості цілей партнерів; - Наявність можливих суперечностей в відносинах між партнерами; - Рівень готовності до пошуків компромісних рішень задля вирішення суперечностей.
Співробітники НІСД у м. Львові	- Наявність і певна гострота суперечностей у відносинах; - Спільні геополітичні інтереси і цілі; - Історичний досвід формування компромісів для вирішення суперечностей; - Взаємодоповнювальні (не антагоністичні) структури національних економічних систем країн-партнерів; - Єдність цивілізаційних факторів у стратегічному партнерстві. Цю класифікацію доцільно враховувати в процесі аналізу двостороннього стратегічного партнерства, адже вона найбільш повно відображає якісний рівень відносин.

За: [64, с. 63-64; 41, с. 32]

Деякі дослідники міжнародних відносин формують думку, що при встановленні відносин на засадах стратегічного партнерства представники держав досить часто керуються політичною доцільністю і при цьому використання поняття "стратегічне партнерство" по суті має кон'юнктурний характер.

Справді, практичний досвід доводить, що відносини між державами можуть бути задекларовані стратегічними, незважаючи на той факт, що в окремих сферах стратегічні інтереси можуть не збігатися та ознак стратегічного партнерства фактично немає. Наприклад, в Україні вільно застосовуються абсолютно різні поняття, такі як "стратегічні відносини", "стратегічне партнерство", "асиметричні відносини", "стратегічна залежність", "конструктивне партнерство", "значуще партнерство".

Проаналізувавши наявні дослідження, присвячені теоретичним особливостям феномену стратегічного партнерства, в тому числі українських вчених, розглянемо практичний розвиток відносин стратегічного партнерства, зокрема у контексті таких критеріїв:

1. Наявність існуючих двох або більше напрямків стратегічного співробітництва між державами;
2. Сторони мають однакове розуміння змісту партнерства;
3. Попередня існуюча практика координації зовнішньополітичних дій держави на міжнародній арені;
4. Характер співпраці в цілях стійкого розвитку.
5. Наявність чітких механізмів реалізації й узгодження стратегічних інтересів в межах партнерства.
6. Зміст та механізми стратегічного партнерства повинні бути визначені в окремих документах між державами.

Систематизувавши підхід до визначення стратегічного партнерства з точки зору різних вчених і політиків, необхідно розробити концептуальну схему, що дозволяє краще зрозуміти це поняття (рис. 1.1).

Аналіз, наведений на рисунку 1.1, показує, що ключовими сферами стратегічного партнерства між країнами є економіка, енергетика, політика, військові технології, культура і гуманітарна сфера. Так, в якості ознаки важливості партнерських відносин в економічній сфері експерти UCIPR наводять значну частку країн-партнерів в імпорті та експорті товарів і послуг, обсяг інвестицій і наявність великих спільних проектів в пріоритетних областях країн-партнерів. На їх думку, структура торгівлі також доволі важлива при виборі країни у якості стратегічного партнера. Імпорт товарів, які можуть бути вироблені в країні, не свідчить про стратегічні відносини і можуть бути віднесені до стратегічних партнерів, якщо вони пов'язані з передовими технологіями.

Важливість партнерських відносин у енергетичному секторі та в паливно-енергетичному секторі визначається суттєвою часткою країн-партнерів в імпорті й експорті енергоносіїв й послуг, обсягом інвестицій та фінансування, що спрямовані на розвиток енергетичного сектора, участю у масштабних міжнародних енергетичних проектах і доступністю нових технологій. Йдеться насамперед про масштабні поставки з Польщі до України світлих нафтопродуктів (бензинового та дизельного пального), що було особливо важливим при атаках РФ на виробничу енергетичну інфраструктуру. Також береться до уваги необхідність диверсифікації джерел енергії для конкретних країн [99].

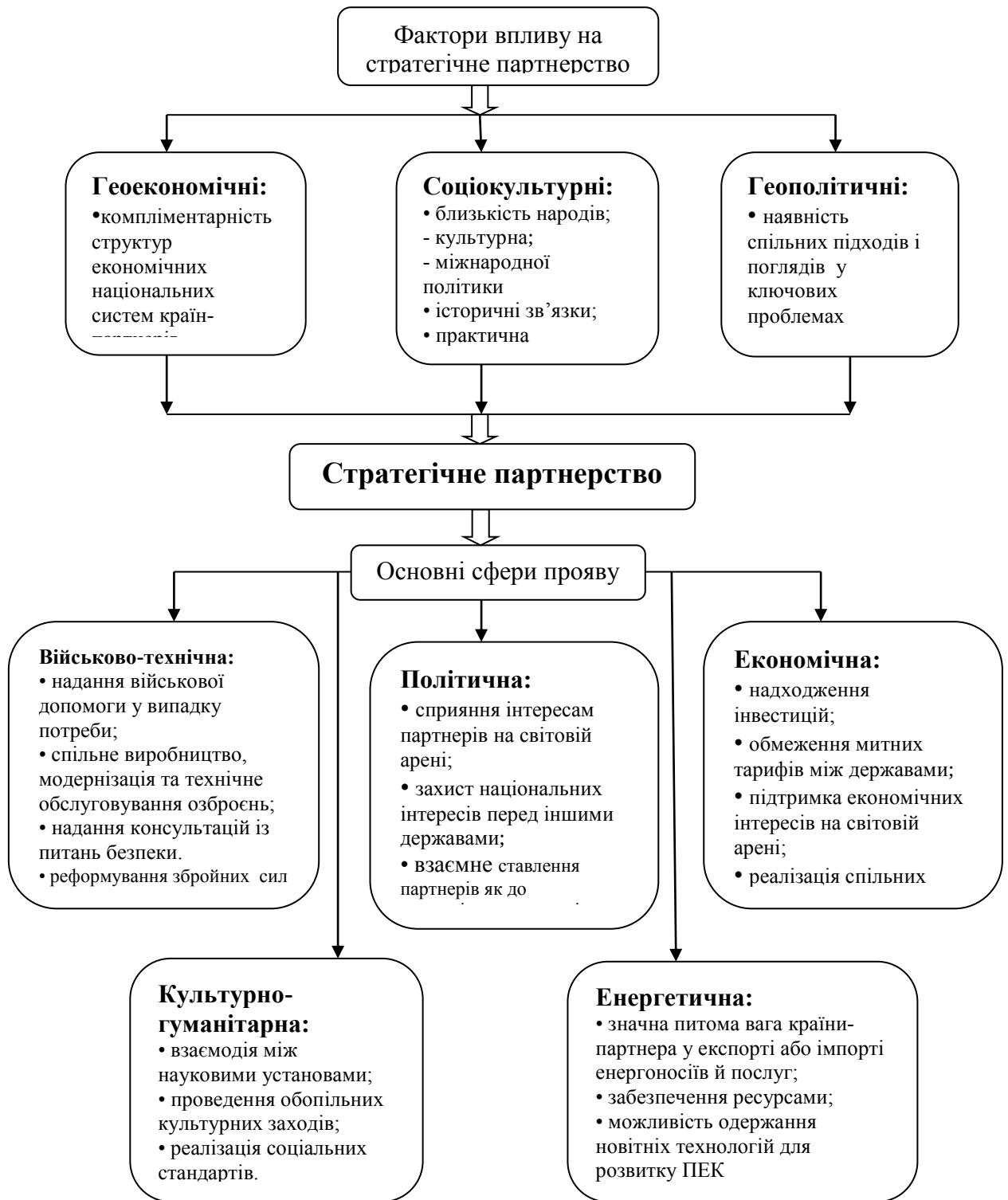

Рис. 1.1. Концептуальна схема стратегічного партнерства

За: [9, с. 1207]

Таким чином, Польща повинна бути не тільки об'єктивним стратегічним партнером, а й зразком демократичних перетворень в час після політичного й економічного тоталітаризму, а також успішної міжнародної

інтеграції інтеграції в євроатлантичну структуру. Варто також відзначити, що Польща має намір грати роль виразника і захисника українських інтересів в європейських і євроатлантичних структурах. Крім того, стає все більш важливим використовувати польський досвід в оцінці й прогнозуванні майбутнього розвитку України. Саме тому українсько-польські відносини часто потребують усебічного наукового переосмислення у контексті нової геополітичної ситуації у світі, що змушує дві країни співпрацювати у формуванні й реалізації зовнішньої політики.

1.2. Методичні аспекти аналізу українсько-польського економічного співробітництва

В умовах воєнного часу, коли Україна активно залучена до процесу побудови нової системи міжнародних відносин, спрямованої на європейську та євроатлантичну інтеграцію, то стратегічне партнерство є лише одним із допоміжних, але важливих, інструментів нашої зовнішньої політики. Україна – молода суверенна держава, яка співпрацює з багатьма країнами в різних областях і встановлює ділові та партнерські відносини. У ситуації повномасштабної війни така співпраця дуже важлива, без якої держава не функціонуватиме і не зможе стати повноцінним суб'єктом міжнародних економічних відносин. Тому вибір векторів інтеграції в нашої країні-дуже важлива тема, яку необхідно ретельно продумати.

Аналізуючи розвиток відносин стратегічного партнерства, можна виділити 4 основні моделі стратегічного партнерства (таблиця 1.3): "стратегічне партнерство проти загальних загроз", "представницьке стратегічне партнерство", "асиметричне стратегічне партнерство", "тактичне партнерство для досягнення стратегічних результатів" [35, С.38]:

- "Представницьке стратегічне партнерство" (держава як центр сили) – це партнерство з державою або групою держав, які можуть представляти і гарантувати її інтереси в конкретному регіоні;

- "Стратегічне партнерство проти спільних загроз" – при цьому дві або більше держав об'єднуються проти спільних загроз, і партнерство продовжує функціонувати після усунення або зменшення загрози;

- "Тактичне партнерство задля досягнення стратегічних результатів" – це стратегія приховування своїх ключових стратегічних інтересів, що фокусується на другорядних тактичних інтересах як основі партнерства;

- "Асиметричне стратегічне партнерство" – це партнерство між країнами, що мають багатий історичний досвід взаємовідносин і розташованими в одному геополітичному регіоні, в якому одна зі сторін дотримується історичної традиції.

Таблиця 1.3

Основні характеристики моделей стратегічного партнерства

Види партнерства	Співмірність потенціалу партнерів	Геополітичне розташування партнерів	Наявність історичного досвіду співіснування партнерів
Представницьке стратегічне партнерство	Мають неспівмірний потенціал	Розташовані у різних регіонах світу	Не мають історичного досвіду співіснування
Стратегічне партнерство проти спільної загрози	Мають співмірний потенціал	Можуть бути розташовані як в одному, так і в різних регіонах світу	Мають спільний досвід співіснування (історичний супротивник - третя країна)
Тактичне партнерство заради стратегічних результатів	Мають співмірний потенціал	Можуть бути розташовані як в одному, так і в різних регіонах світу	Мають спільний історичний досвід співіснування (історичний супротивник - власне партнер)
Асиметричне стратегічне партнерство	Мають неспівмірний потенціал	Розташовані, як правило, в одному регіоні світу	Мають спільний історичний досвід співіснування

За: [24, с. 38]

Наведені вище моделі стратегічного партнерства, їх головні критерії та характеристики дуже схематичні. Реально на практиці відносини стратегічного партнерства можуть стосуватися декількох моделей одночасно або не стосуватися жодної з них.

Кожна конкретна модель стратегічного партнерства має кілька ключових особливостей. Емпіричне виявлення характеристик таких моделей дозволяє створити відповідну типологію відносин стратегічного партнерства. Це сприятиме використанню інструментів стратегічного партнерства у зовнішньополітичній практиці, особливо для країн, що використовують їх вперше [12, с.31].

У процесі реалізації стратегічного партнерства як засобу української зовнішньої політики були сформовані 2 категорії країн, які офіційно віднесені до категорії номінальних стратегічних (особливих) партнерів України. Це Польща, США, Азербайджан, Канада, Грузія (стратегічне (особливе) партнерство з цими країнами зафіксовано в політичних або правових двосторонніх документах), Китай, Німеччина (стратегічне партнерство з цими країнами зафіксовано в усних заявах українських політиків). Але тотальна війна показує, що не всі країни насправді є стратегічними партнерами України.

Непряме вивчення відносин стратегічного партнерства України показує, що на даному етапі тільки дві країни – США і Польща і дві міжнародні організації – ЄС і НАТО – визначені офіційними інституціями, які беруть участь у формуванні та реалізації зовнішньої політики держави, в якості стратегічних (особливих) партнерів України [92, с. 89].

Відносини між Україною та Польщею більшою мірою відповідають критеріям та характеристикам стратегічного партнерства. Це означає, що українсько-польська співпраця має продовжувати розвиватися в напрямі поглиблення існуючого рівня міждержавного стратегічного партнерства.

Водночас асиметрія відносин між Україною та Польщею незворотна, тому побудова відносин з Польщею відповідно моделі "асиметричного стратегічного партнерства", яку можна випробувати в Україні, навряд чи відповідає національним інтересам України. Не буде перебільшенням сказати, що Польща будує відносини з Україною за моделлю "тактичного партнерства для досягнення стратегічних результатів".

При аналізі рівня єдності цивілізаційних факторів стратегічного партнерства необхідно розрізняти близькість мовних і культурних факторів, принципів побудови суспільства, моделей поведінки індивіда і держави в цілому по відношенню до зовнішнього світу. При вивченні взаємодоповнюваності в структурі внутрішньої економічної системи країн-партнерів необхідно розрахувати і проаналізувати кілька показників, заснованих на тому, чи є економіки обох країн взаємодоповнюючими (комплементарними) або антогістичними.

Взагалі, термін "комплементарний" походить від французького слова "complimentarite", що означає взаємодоповнюваність [1]. При аналізі взаємодоповнюваності двосторонніх економічних відносин між країнами-партнерами рекомендується виділити 3 основних рівня:

Перший – це макрорівень, тобто рівень взаємодоповнюваності в економіці торгового партнера в цілому;

Другий – це проміжний рівень, тобто рівень, на якому товари різних галузей доповнюють один одного (відповідно, міжвідомча взаємодоповнюваність);

Третій – взаємодоповнюваність, заснована на мікрорівні, тобто на іншій компанії або підприємстві.

Для аналізу взаємодоповнюваності на макрорівні корисно розрахувати індекс взаємодоповнюваності двох партнерів по торгівлі.

Індекс взаємодоповнюваності торгівлі демонструє, наскільки структура імпорту торгового партнера відповідає структурі експорту кожної країни, а індекс корисної інформації про перспективи торгівлі цієї країни розраховується з використанням рівняння 1.1:

$$TCI_j = 100 - \frac{\sum (M_{ik} - X_{ij})}{2} \quad TCI_j = 100 - \frac{\sum (M_{ik} - X_{ij})}{2} \quad (1.1)$$

де X_{ij} – частка експорту i -го продукту країни j ;

M_{ik} – частка продукту i в загальному імпорті країни k .

Якщо індекс комплементарності дорівнює нулю, то країна не експортує товари, або в даному випадку її торговий партнер не імпортує товари, або якщо частка експорту та імпорту дорівнює нулю, то вона дорівнює 100. Чим вище індекс, тим вище співвідношення експорту країни до імпорту з інших країн. Країни з високим індексом взаємодоповнюваності експорту мають на увазі участь в розподілі продукції в якості експортерів компонентів. Навпаки, високий індекс взаємодоповнюваності торгівлі компонентами та імпорту вказує на те, що Україна бере участь у розподілі виробничого процесу як імпортер окремих компонент для виробництва [134, с. 399].

Індекс компліментарності (C_i) країни i , що експортує продукцію в країну j , розраховується за таким рівнянням (1.2):

$$C_{ij} = \frac{X_i * M_j}{|X_i| * |M_j|} \quad C_{ij} = \frac{X_i \times M_j}{|X_i| \times |M_j|} \quad (1.2)$$

де C_{ij} – TCI між країною i та j ;

X_i – пропорційний вектор експорту з країни i ;

M_j – пропорційний вектор імпорту з країни j ;

$|X_i|$ – скалярний квадратний корінь від X_i ;

$|M_j|$ – скалярний квадратний корінь від M_j [97, с.340].

Індекс комплементарності (TCI) також вимірюється із врахуванням товарної специфікації країни за формулою 1.3:

$$TCI_{ij}^k = \frac{X_i^k / X_i}{M_w^k / M_w} \times \frac{M_j^k / M_j}{M_w^k / M_w}, \quad (1.3)$$

де X_i^k – експорт з країни i товару k ;

M_j^k – імпорт країни j товарів k ;

X_i – загальний експорт з країни i ;

M_w^k – світовий імпорт товару k ;

M_j – загальний імпорт з країни j ;

M_w – загальний імпорт в світі.

Індекс вимірює ступінь взаємодоповнюваності між експортною пропозицією й імпортним попитом між 2-ма країнами. Якщо значення індексу дорівнює нулю, то держава не експортує товари або ж її торговий партнер не імпортує товарів, або 1, якщо частка експорту та частка імпорту дорівнюють [134, с. 205].

Для здійснення оцінки концентрації товарного експорту країн доцільно використовувати індекс диверсифікації експорту (DX), який розраховується за таким рівнянням (1.4):

$$DX = \frac{(\sum (h_i - h_{iw}))}{2} \quad (1.4)$$

де h_i – питома вага товару i в сукупному експорті країни;

h_{iw} – питома вага даного товару у світовому експорті.

Значення DX є нормованими в діапазоні від 0 до 1 [130, с. 35].

Таким чином, з вищесказаного видно, що відносини стратегічного партнерства розвиваються з різних мотивів, з урахуванням різних інтересів і різних механізмів реалізації. На нашу думку, розвиток стратегічного партнерства з розвиненими країнами дуже необхідний для нашої країни, оскільки для України небезпечно залишатися в маргінальному стані. Тому в майбутньому напрямок зовнішньоторговельного співробітництва в Україні буде детально вивчено на основі географічної диверсифікації. Аналіз показує, що відносини між Україною та Польщею відповідають критеріям більшості стратегічних партнерств. Розвиток стратегічного партнерства між Україною та Польщею має продовжуватися у напрямку підвищення його рівня [35, с. 99]. Тому Україна повинна продовжувати розвивати відносини з Польщею з точки зору її стратегічних цілей – стати регіональним лідером. Очевидно, що Польща планує в кінцевому підсумку

досягти тих же цілей, що і Україна, тому єдиним варіантом розвитку двосторонніх відносин є побудова моделі "тактичного партнерства для досягнення стратегічних результатів".

1.3. Передумови формування білатерального економічного співробітництва України та Польщі

З моменту проголошення незалежності України практично неможливо чітко оцінити відносини між Польщею та Україною. Вони характеризуються відносною стабільністю і політичною поміркованістю на міждержавному рівні, але сильно схильні до впливу факторів взаємної недовіри. Для цього є багато причин, як в недавньому спільному минулому, так і в сьогоденні. Але більш важливим у цьому відношенні є здатність двох країн знаходити взаємовигідні компромісні рішення та знаходити конкретні та ефективні способи подолання криз та недовіри.

Важливим фактором, що впливає на українсько-польські відносини, є присутність етнічних меншин (219,2 тис.) та українців (понад 35 млн) в Україні та Польщі [115].

У 1991-12-2 роках Республіка Польща стала першою країною в світі, яка офіційно визнала національну незалежність України, в 1992-1994 роках між двома країнами були встановлені дипломатичні відносини, в травні 1992 р. був підписаний договір про добросусідські відносини і співробітництво між державами, а 18 травня 1992 року – угода про добросусідські відносини, було підписано угоду про співпрацю між двома країнами.

Обидві країни мають мережу консульств, включаючи Генеральне консульство України в Гданську (відкрито в 1994-1998 роках) і Генеральне консульство України в Кракові (відкрито в 1997-1998 роках). У Львові та Харкові є генеральні консули Республіки Польща [101].

Варто зазначити, що співпраця між Україною та Польщею розвивається динамічно та поступально завдяки близькості геополітичних позицій, єдності національних інтересів сусідів у багатьох регіонах та глибоким історичним та

культурним зв'язкам.

Відносини між Україною та Польщею після здобуття незалежності можна розділити на 3 періоди:

1) 1992-93 роки: встановлення контактів, "відкриття" України з боку польської політичної еліти та широкого загалу, підписання першого двостороннього документа та взаємне вивчення потенційних можливостей співпраці;

2) 1993-1999 роки: розробка нормативно-правової бази, розвиток двосторонніх відносин до рівня стратегічного партнерства;

3) з 1999 р. - по теперішній час – зі приєднанням Польщі до НАТО і Європейського Союзу остаточно формувалася роль Варшави як одного із найважливіших партнерів України на світовій арені та "маяка" для намагання України вступити до євроатлантичної та європейської інтеграції.

Особливу увагу доцільно приділити конструктивній ролі польської сторони у врегулюванні політичної кризи в Україні, яка сталася після 2-го туру президентських виборів. Перш за все, слід зазначити, що в роботі круглого столу (2004-11-26) в той час в якості міжнародного посередника брав участь президент Кваснєвський [96]. З початку 2005 року, оголошеного Роком України в Республіці Польща, політичні контакти між двома країнами активізувалися, і почався новий етап зміцнення стратегічного партнерства між двома країнами.

Сучасний стан міждержавних відносин між Україною та Польщею відзначається підвищенням активності білатерального діалогу на найвищому рівні, ефективною роботою розгалуженої мережі постійно діючих інституцій та механізмів двостороннього співробітництва, подальшим розвитком і вдосконаленням новітніх форм взаємодії. У даний час інституційні механізми співпраці між Україною та Польщею мають наступний вигляд [44]:

- Консультативний комітет президента України та Республіки Польща.

Головою Комітету з українського боку є заступник директора Адміністрації Президента України, з польської сторони – Державний

секретар Адміністрації Президента Республіки Польща.

- Міжурядовий комітет з економічного співробітництва, який діє з 1995 року і очолюється заступниками прем'єр-Міністрів України та Республіки Польщі.

- Міжурядовий комітет з підготовки й проведення фінального турніру чемпіонату Європи з футболу 2012 року. Даний комітет функціонує з 2008 року під спільним головуванням прем'єр-Міністрів України та Республіки Польщі. Його останнє засідання відбулось у Варшаві в 2012/3/22 році.

- Постійна Рада України та Польщі з питань європейської інтеграції. Вона діє з 1999 р. під головуванням заступників закордонних справ України та Республіки Польщі.

- Міжурядова нарада координаційна з питань міжурядового співробітництва. Головою з української сторони є заступник Міністра закордонних справ, а з польської сторони – заступник міністра внутрішніх справ Польщі.

- Українсько-польський економічний форум, який проводиться щорічно на ротаційних засадах під егідою президентів України й Польщі.

- Українсько-польські зустрічі голів місцевих адміністрацій та обласних рад. Вони проводяться щорічно на ротаційних засадах паралельно з українсько-польським економічним форумом [44].

У 2008 році, у відповідь на сьогоднішній високий рівень стратегічного партнерства між Україною та Польщею, були розпочаті системні кроки з розвитку інноваційних і системних форм двостороннього співробітництва. Зокрема, було запроваджено новий формат Ради міністрів закордонних справ України та Польщі (зустріч керівництва) для підбиття підсумків поточного року та визначення пріоритетів на наступний рік, створено базовий проект нової дорожньої карти українсько-польського співробітництва.

Стратегічне партнерство між Україною і Польщею матиме в майбутньому позитивний вплив на ситуацію у регіонах Центральної та Східної Європи. Цей висновок зумовлений тим, що за умов послідовної

підтримки Польщі багато лідерів європейських країн стали підтримувати вектор України на європейську інтеграцію та євроатлантику [108, с. 112].

З моменту підписання головних політичних угод між державами в 1992-1998 роках правова база двосторонніх відносин швидко розвивалася. На сьогоднішній день вже діють 13 міждержавних, 45 міжурядових і 35 міжвідомчих двосторонніх документів (договорів). У зв'язку зі вступом Польщі до Євросоюзу проводиться інвентаризація контрактів для забезпечення рівня відповідності існуючих контрактів європейським стандартам (додаток А) [30].

Основним результатом відносин в економічній сфері є певний тренд до зростання двосторонньої торгівлі. Це значною мірою зводить нанівець очікування того, що розширення Євросоюзу матиме негативний вплив на торговельно-економічне співробітництво між Україною та Польщею, засвідчуючи те, що сторони готові надалі працювати у новій економічній ситуації [23, с. 36].

З моменту проголошення Україною незалежності (а Польща була першою державою, що визнала незалежність України в 1991 році і встановила із нею тісні економічні й політичні відносини) торговельні відносини між Україною та Польщею зміцнювалися та розвивалися з кількох причин [45, с. 59].

По-перше, зміна геополітичного та гео економічного напрямку України у бік Європи, поступове зниження пріоритетів в торгівлі з колишнім Радянським Союзом і спроби виходу на західноєвропейські ринки на основі рівноправного партнерства призвели до посилення ролі Польщі як торгового партнера України.

По-друге, розвиток торговельних відносин між Україною та Польщею заснований на традиціях географічної близькості та співпраці.

По-третє, українська економіка потребуватиме встановлення сучасного і дорогого устаткування і обладнання з розвинених країн, які необхідно замінити більш дешевими замінниками, виробленими в Центральній і

Східній Європі Україна [5, с.26]. Введення преференцій з імпорتنих мит на нове обладнання, не вироблене в Україні, побічно впливає на розширення виробництва та експорту продукції з доданою вартістю, в якій зацікавлені українські компанії. На наш погляд, ще одним заходом, що стимулює експорт, є повернення з бюджету експортерам імпорتنих мит на продукцію з імпортними комплектуючими. Ця практика використовується в Польщі і, як свідчить наведена вище статистика, є дуже ефективною [32].

Незаконне ввезення товарів є не тільки причиною розбіжностей у статистиці двох країн, а й випадком зловживань з боку польських контрагентів при відшкодуванні ПДВ згідно з існуючою схемою, польські підприємці декларують експорт товарів з Польщі в Україну і отримують відшкодування ПДВ від Міністерства фінансів. Однак цих товарів або взагалі немає, або вони залишаються в Польщі, що на 22% дешевше [109].

Міжрегіональне співробітництво набуває все більшого значення у двосторонньому співробітництві в рамках Угоди про міжрегіональне співробітництво між Урядом України та Урядом Республіки Польща від 1993 року.

У 2004-2006 роках була підписана "Стратегія міжрегіонального та прикордонного співробітництва між Україною та Польщею". Основною метою стратегії є реалізація міжрегіональних і транскордонних проектів, спрямованих на зближення моделі адміністративної автономії двох регіонів і рівня розвитку двох регіонів до європейських стандартів. Щорічна Зустріч регіональних лідерів України та Польщі, яка розпочалася у 2002 році, показує, що особисті контакти між регіональними лідерами в рамках цієї зустрічі стали ефективним чинником зміцнення перспективної співпраці у цій галузі [95].

Ефективними механізмами скоординованої розробки й реалізації міжрегіональних проектів між Україною і Польщею є участь української й польської сторін у діяльності євро зони Бугу (створена у 1995 році) та Карпатської асоціації євро зони (створена у 1993 році). Використовуючи

потенціал Єврорегіону, Україна і Польща можуть ефективно співпрацювати в таких областях, як торгівля, аграрне господарство, освіта і наука, культура, туризм, охорона навколишнього середовища, транспорт і зв'язок, боротьба зі злочинністю і подолання стихійних лих.

Ще одним напрямком балатерального співробітництва є спільний розвиток інфраструктури на українсько-польському кордоні, розвиток прикордонних територій, включаючи привабливість ресурсів у рамках Європейської рамкової програми добросусідського співробітництва (ENPI) [136, с. 23]. Прикордонний регіон Польщі та України є однією з 7 програм Європейської комісії "сусідство". Використання програми сусідства Польщі, Білорусі та України в рамках цієї програми протягом останніх 4 років було спрямоване на підвищення конкурентоспроможності прикордонного регіону, захист навколишнього середовища, розвиток транскордонного співробітництва, модернізацію прикордонної інфраструктури та підвищення безпеки кордону Євросоюзу. Проект фінансувався на конкурсній основі [81]. Для вирішення різних митних та прикордонних питань сторони активно працюють над формуванням нових та модернізацією існуючих прикордонних постів, відновленням співпраці та запровадженням спільного управління в галузі митного й прикордонного контролю, впровадженням регіональних прикордонних транспортних систем, уніфікацією митних даних і супутніх документів.

Таким чином, економічні взаєвідносини з Польщею є важливим пріоритетом зовнішньої політики України. Це зумовлено низкою факторів, передусім геополітичною ситуацією, військовим станом, глибокими культурними, історичними та економічними інтересами, які стали невід'ємною частиною загальноєвропейської безпеки.

Висновки до розділу

1. І Польща, і Україна приділяють пріоритетну увагу членству в ЄС у своїй зовнішній політиці. Польща реалізувала цю стратегію і вступила в ЄС в 2004 році. Україна прагне до вступу в Євросоюз. Польща вступила в НАТО в 1999 році, але в Україні членство в НАТО є метою, яку підтримує абсолютна більшість населення. Польща й Україна розвивають безпекове співробітництво, яке значно скоротилося після повномасштабного військового нападу Російської Федерації.

2. Двосторонні відносини між Україною і Польщею відповідають абсолютній більшості критеріїв стратегічного партнерства, проте однією з головних проблем відносин між Польщею і Україною є упровадження відповідних механізмів здійснення переходу до контролю за виконанням домовленостей. Стратегічне партнерство між двома країнами повинно постійно еволюювати змінюватися за допомогою обмінів в межах постійного міжурядового механізму та подальшого зміцнення правової бази білатерально співробітництва. Дійсно, лише у політичній і військовій сферах можна стверджувати про встановлення відносин стратегічного партнерства, але гуманітарне та економічне співробітництво як і раніше має багато серйозних недоліків. Окрім того, в політичній сфері сила, характер і атмосфера контактів між президентами України та Польщі в цілому досягли рівня стратегічного партнерства, проте динаміка і ефективність контактів між адміністративними органами двох країн вимагають серйозного посилення.

3. Україна підтримує і захищає стратегічні пріоритети Польщі, в той час як Польща визнає і підтримує стратегічні пріоритети України. Це важливо для реалізації спільних стратегічних пріоритетів України та Польщі, а саме інтеграції в європейські та євроатлантичні інститути. Це спільні виклики та спільні стратегічні зусилля, які сприяють досягненню сталого соціально-економічного розвитку. При цьому Україна та Польща намагаються поділитися своїм досвідом економічних реформ.

РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ НА ЗАСАДАХ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА

2.1. Сучасні тенденції розвитку українсько-польського економічного співробітництва

Зовнішньоторговельна діяльність Республіки Польщі та України має значний вплив на рівень соціально-економічного розвитку обох країн і є важливою складовою формування ВВП. У зв'язку з цим важливо вибрати та обґрунтувати пріоритетні напрями для розвитку двосторонніх торгівельних відносин, ефективного дотримання національних інтересів і зміцнення економічної безпеки, а також визначити перспективні моделі та механізми стратегічного партнерства, що спрямовані на досягнення пріоритетних соціально-економічних завдань і цілей.

Як Польща, так і Україна є основними ринками збуту і зацікавлені в стабільному розвитку двостороннього торговельно-економічного співробітництва. Польща займає 9-е місце на європейському континенті за територією, 8-е за чисельністю населення, Україна – 1-е місце за територією та 5-е за чисельністю населення. Україна володіє спільним кордоном з Польщею протяжністю понад 535 км, який також є східним кордоном Євросоюзу. Україна є доволі важливим стратегічним партнером Республіки Польщі в економічній сфері, так як польські компанії є зацікавленими у дешевій та кваліфікованій робочій силі в Україні.

За останні 10 років двостороннє торговельне співробітництво стає важливим інструментом як для Польщі, так і для України, допомагаючи компаніям виходити на закордонні ринки. Найбільш важливим елементом польської зовнішньоекономічної моделі є двосторонність та рівність у формуванні та реалізації економічних інтересів партнерів, засновані на високому рівні взаємодоповнюваності потоків зовнішньої торгівлі товарами і послугами. До 2014 року найбільшим торговим партнером України була російська федерація, але після початку збройних нападів зовнішня торгівля

України з Польщею швидко зростала. Після початку збройного нападу російської федерації зовнішня торгівля України швидко почала переорієнтуватися на ринок ЄС.

З 2022 по 2023 роки Польща займає лідируючі позиції у зовнішній торгівлі України (1-е місце з експорту та 2-е місце з імпорту товарів). Однак Україна не входить до списку основних торговельних партнерів Польщі. Сьогодні частка України в польському товарному експорті становить близько 2% (13 - е місце), а в імпорті – 1,5% (16-е місце). Такі невідповідності в паритеті партнерства є, з одного боку, результатом різного рівня соціально-економічного, технічного й інституційного розвитку країни, а з іншого боку, результатом неадекватного використання українською стороною наявних можливостей взаємодоповнюючого співробітництва [141]. В останні роки Польща лідирує серед основних торгових партнерів України за обсягом зовнішньоторговельного обороту. Згідно з довоєнними даними за 2021 рік, частка Польщі в експорті українських товарів склала 7,7% (2-е місце після Китаю), а частка України в імпорті - 6,8% (частка Польщі у зовнішній торгівлі з Китаєм склала 7,2% (друге місце після Китаю). У 2021 році обсяг двосторонньої торгівлі товарами та послугами між Польщею та Україною досяг 10,93 млн доларів. Це майже на 3 млрд євро більше, ніж у 2020 році [74]. Такі відмінності в паритеті партнерства є, з одного боку, результатом різного рівня соціально-економічного, промислового, технологічного та інституційного розвитку країни, а з іншого боку, результатом нездатності України повною мірою використовувати існуючий потенціал взаємодоповнюючого співробітництва.

У 2022 році (рік повномасштабного російського вторгнення), коли вся українська торгівля різко впала, зокрема, український експорт скоротився на 35,0%, а імпорт – на 25,0%, торгівля з Польщею демонструвала зростання – український експорт до Польщі збільшився на 27,0% (до 6,6 млрд євро), імпорт з Польщі – збільшився на 12,0%. Підтримка експорту до Польщі стала великою підтримкою для української економіки. Однак у 2023 році

український експорт скоротився на 29%, а імпорт продовжив збільшуватися на 19% порівняно з попереднім роком. Загалом динаміка українського експорту до Польщі у 2001-2022 роках та імпорту з Польщі була позитивною (рис.2.1).

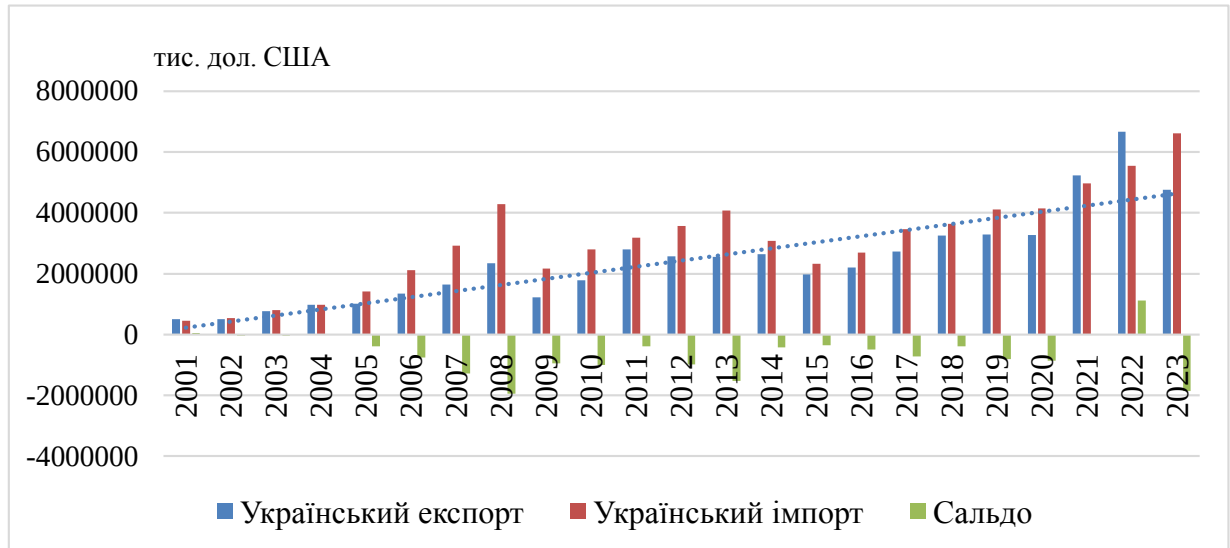

Рис. 2.1. Динаміка двосторонньої зовнішньої торгівлі України та Республіки Польщі товарами у 2001-2023 роках, тис. дол. США

За: [51]

Український імпорт та експорт скоротилися найбільше, особливо у 2009 році (під час світової фінансової кризи), 2012, 2015 роках (під час рецесії в ЄС), 2020 році (через глобальну епідемію COVID-19) та фінансову кризу в економіці. У 2021 році зовнішньоторговельний оборот між Україною та Польщею стрімко зростав, а український експорт збільшився на 57,9% порівняно з попереднім роком, досягнувши 5,227 млрд євро. Експорт збільшився на 57,9% в порівнянні з попереднім роком, в той час як імпорт збільшився на 19,8% і досяг 4,62 млрд. дол. США. Протягом усього періоду до 2020 року сальдо товарообігу України з Польщею було негативним, а в 2021 році двосторонній торговельний баланс України вперше за останні роки став позитивним, досягнувши 268,8 мільйонів євро.

Щоб продемонструвати методи та форми, які можуть вплинути на баланс зовнішньоторговельного співробітництва між Польщею та Україною,

необхідно проаналізувати імпорتنі та експортні операції за товарними групами: у 2023 році в структурі експорту української продукції до Польщі більшу частину становили поставки чорних металів (групи 72-83 товарної групи - українська тарифна сітка) – загальний обсяг експорту 31,4%; сільськогосподарська продукція (група 01-24) – 18,9%; мінеральні продукти (група 25-27) – 13,2%; електромеханічні (група 25-27) – 13,2%; група 84-85 – 9,7%; вироби з деревини, целюлози та паперу (група 44-49) – 7,5%; меблі (група 94) – 6,9% (+36,5%); пластмаси та полімерні матеріали (група 39) – 2,1% (+134,7%) [74]. Частка інших товарних груп склала менше 1% від загального обсягу українського експорту до Польщі.

За підсумками 2023 р. структура польського імпорту мала наступний вигляд: аграрна продукція (товарні групи 01-24 у переліку фіксованих тарифних ставок України) становила 16,20 % від усього обсягу імпорту, електричні машини (групи 84-85) – 15,40 %, хімічна продукція (групи 28-38) – 15,10 %, полімери, пластмаси і каучук (групи 39-40) – 11,20%, автотранспортні засоби (групи 86-89) – 10,90% і недорогоцінні метали і вироби з них (групи 72-83) – 10,0 % [74].

Загалом, основні відмінності між польським товарним імпортом з України та українським експортом до Польщі полягають у такому:

- у польському імпорті доволі висока питома вага товарів із високою доданою вартістю (для прикладу, частка електричних машин в експорті України до Польщі становить 9,7 %, порівняно із 15,40 % у польському імпорті з України);

- в останні роки український експорт зростає набагато швидше, ніж польський імпорт (для прикладу, 2021 року польський імпорт зростав на 19,80 % порівняно із попереднім роком, а український експорт – на 59,70 %);

- структура польського імпорту більш різноманітна, ніж структура українського експорту до Польщі (для прикладу, питома найбільшої товарної групи (чорні метали) у структурі українського експорту до Польщі становить 31,40 %, у той час як частка найбільшої товарної позиції

(сільськогосподарська продукція) у складі імпорту Польщі становить 16,20%, або половину).

Головними причинами зниження обсягів двостороннього товарообігу в 2023 році стали результат тотальної війни в Україні, системна блокада українського кордону польськими фермерами, результати світової фінансової кризи, зниження рівня попиту на продукцію металургійної й хімічної промисловості, а також несприятлива кон'юнктура цінового характеру, пов'язана із коливаннями в обмінному курсі злотого до гривні [70]. Щоби краще зрозуміти сучасний стан економічного співробітництва, варто звернути увагу на інвестиційне співробітництво між двома країнами. Що стосується України, то вона отримала невеликий обсяг інвестицій з Польщі. Україна цікава інвесторам, але їх стримує політична нестабільність. Можливо, після стабілізації ситуації інвестори будуть більш охоче вкладати кошти в економічний розвиток України [36].

Таким чином, торговельно-економічне співробітництво між Україною та Польщею пов'язане із труднощами, але воно має принести бажані результати у майбутньому [36]. В майбутньому відносини між країнами залежать від нас самих, і відповідний фундаментальний базис для цього вже закладений. Економічне співробітництво – це найдієвіший спосіб інформувати громадськість про доцільність співпраці із Польщею та найкращі можливості щодо зміни багатьох стереотипів про обидві країни. Прогрес процесів демократизації в Україні починаючи з 2004 р. відіграв визначальну роль у поглибленні співпраці між країнами, а членство Польщі в Євросоюзі відкрило нові горизонти для подальших обмінів.

2.2. Оцінка ефективності економічних зв'язків України та Польщі

Для визначення впливу українсько-польського торговельно-економічного співробітництва на ВВП України доцільно використати тест причинності Гренджера та рівняння регресії, яке виражає вплив незалежної змінної на залежні змінні. Тест причинності Гренджера дозволяє визначити

взаємні причинно-наслідкові зв'язки між ВВП, імпортом, експортом, інвестиціями Польщі. Показниками, які використовуються в аналізі, є рівень економічного зростання, включно із ВВП, рівень прямих іноземних інвестицій в Україну, а також імпорт та експорт між країнами.

Емпіричне дослідження проводилося на базі річних даних за період 1998-2023 рр. із врахуванням таких показників:

GDPPL –ВВП Польщі;

GDPUKR –ВВП України;

INVEST –рівень інвестицій;

IM –імпортні операції між Україною та Польщею (імпортні поставки товарів);

EX –експортні операції між Україною та Польщею (експортні поставки товарів).

Всі показники: *GDPUKR*, *GDPPL*, *INVEST*, *EX* та *IM* – отримані з бази даних International Financial Statistics та Державної служби статистики України.

З метою здійснення емпіричного аналізу нами розроблена така регресійна модель для оцінювання рівня впливу даних показників на обсяг ВВП України:

$$gdpukr_t = a_0 + a_1 * gdppl_t + a_2 * impl_t + a_3 * expl_t + a_4 * investp_t \quad (2.1)$$

де, *GDPUKR* –ВВП України, *GDPPL* –ВВП Польщі, *IM* –імпорт, *EX* – експорт, *INVEST* –інвестиції; a_0, a_1, a_2, a_3, a_4 – коефіцієнти.

У табл. 2.1 подані результати регресійного аналізу для Польщі та України. Згідно із тестом причинності Грейнджера і рівнянням регресії, що представлено в Додатку Д, ВВП Польщі із рівнем імовірності 95,0% впливає на ВВП України, а ВВП України із імовірністю 95,0 % впливає на ВВП Республіки Польщі. Експорт із імовірністю 99,0 % впливає на ВВП України, а ВВП України із імовірністю 95,0% впливає на міждержавний експорт.

Імпорт має вплив на ВВП України із імовірністю 99,0 %, а ВВП України впливає на імпорту із імовірністю 95,0 %. Найтісніший зв'язок має місце між експортом і імпортом у розрахунку на ВВП України. З результатів проведеного тесту причинності Грейнджера можна сформулювати висновок, що проаналізовані показники впливають один на одного із різною, проте суттєвою сталою інтенсивністю.

Таблиця 2.1

Результати регресійного аналізу

Незалежні змінні	Залежні змінні
	GDPUKR
GDPPL	-9,4100 (-4.1600)***
IMPL	0.00600 (3.40600)***
EXPL	0,0100 (6,23800)***
INVESTP	0,0200 (14.3500)***
adj. R ²	0,9800
DW	1,8600

Примітка: * – показник статистичної значущості (* -1%, ** -5%, *** -10%)

За: розраховано автором

На основі таблиці 2.1 проаналізуємо вплив кожного показника на ВВП України. ВВП України виступає залежною змінною, а показники імпорту, експорту, ВВП та інвестицій Польщі – незалежними змінними. Таким чином, скориговані показники розв'язку, скоригований показник R-квадрат = 0,98, свідчить, наскільки усі незалежні змінні визначають динаміку залежних змінних, тобто із імовірністю 98%; DW перебуває у межах норми і становить 1,860, що означає, що регресію було проведено відповідно з вимогами, що підтверджує рівень її надійності.

Якщо ВВП Польщі зростає на 10,0%, то із імовірністю 99,0 % ВВП України зменшується на 9,14 відсоткових пунктів. Якщо ж польський імпорту зростає на 10,0 %, то ВВП збільшується на 0,006 процентного пункту із імовірністю 99,0 %. Якщо ж польський експорт зростає на 10,0 %, то ВВП

збільшується на 0,01 процентного пункту із імовірністю 100 %. Інвестиції із Польщі впливають на ВВП України на рівні 0,02 відсоткового пункту зі 100-процентною ймовірністю.

На підставі проведеного нами емпіричного аналізу можна сформулювати висновок, що на ВВП України впливають всі перелічені вище фактори. Експорт і інвестиції мають найбільший рівень впливу на ВВП України, але лише збільшують його незначно. З огляду на рівень впливу експорту на ВВП України, можна припускати, що на експорт припадає найбільша частка ВВП країни, так як він впливає на торговельний баланс держави. Таким чином, проведений регресійний аналіз свідчить, що економіки України та Республіки Польщі є сильно взаємозалежними.

Для більш детальнішого аналізу ефективності з використанням формули індексу RCA порівняльні переваги Польщі та України у білатеральній торгівлі у 2021 році були проаналізовані за 97-ма товарними групами зовнішньої торгівлі України (табл. 2.2). Відповідно із результатами розрахунків, Україна має найбільші порівняльні переваги на ринку Польщі за такими товарними групами, як: чорні метали (індекс RCA = 121,280); руди, шлаки, зола (53,120); рослинні, тваринні жири (36,70); меблі (29,080); деревина, вироби з неї (25,60); їстівні фрукти, горіхи (9,150) Нижче подано перелік найбільш важливих груп товарів на ринку України. Це свідчить: українські компанії володіють високим рівнем спеціалізації у даних групах товарів на ринку Польщі а, отже, є висококонкурентними у даних специфічних сегментах ринку. Варто наголосити, що деякі українські товари із високим рівнем порівняльних переваг є продукцією із високим рівнем доданої вартості (меблі, взуття тощо).

Таблиця 2.2

Товарні позиції українського експорту, що мають найбільш високі порівняльні переваги в торговельних відносинах із Польщею у 2021 р.

Код, назва товарів за українською класифікацією, ТНЗЕД	Вартість товару, тис. дол. США		RCA (індекс виявлених порівняльних переваг)
	Exports (на умовах FOB)	Imports (на умовах CIF)	
Всього	5 227 413,100	4 962 500,100	
72 – чорні метали	1 391 325,000	116 283,400	121,2800
26 – руди, шлаки, зола	555 902,700	115,600	53,1200
5 – рослини, тварини, жири та олії	394 954,800	10 452,006	36,7000
94 – фурнітура	359 744,500	52 722,200	29,0800
44 – деревина і вироби з деревини	341 328,300	69 765,200	25,6000
08 – плоди та горіхи	109 647,800	13 183,500	9,1500
23 – залишки та відходи харчової промисловості	193 710,400	100 744,000	8,3700
12 – олійні насіння	66 908,000	2 643,900	6,1300
64 – взуття	44 927,800	7 161,800	3,5700

За: розраховано автором

На відміну від вітчизняних компаній, польські підприємства мають найбільш високі порівняльні переваги на ринку України, здебільшого у таких товарних групах: засоби наземного транспорту, окрім залізничного (індекс RCA = мінус 50,86); пластмас, полімерні матеріали (мінус 34,77); ядерні реактори, котли, машини (мінус 31,95); мінеральні добрива (мінус 22,47); мінеральне паливо, нафта, її дистиляти (мінус 15,48); поліграфічна продукція; гума, гумові вироби; електричні машини, машини та устаткування (табл. 2.3). Отже, до переліку товарів з Польщі з найвищими порівняльними перевагами і відповідною конкурентоспроможністю належать переважно високотехнологічні товари, товарна продукція з інноваційних секторів економіки і товари з високим рівнем доданої вартості, що визначається технологічним вектором розвитку і сучасною структурою економіки РП.

Таблиця 2.3

Товарні позиції імпорту Польщі до України, що мають найвищі порівняльні переваги у 2021 р.

Код і назва товарів за українською класифікацією	Вартість товару, тис. дол. США		RCA (індекс виявленої порівняльної переваги)
	Exports (за умовами FOB)	Imports (за умовами CIF)	
Всього	5 227 413,100	4 962 500,100	
87 – засоби наземного транспорту, крім залізничні	12 145,900	516 686,000	-50,8600
39 – пластмаси та полімерні матеріали	109 173,300	449 012,700	-34,7700
84 – ядерні реактори, котли, машини	108 352,000	420 193,900	-31,9500
31 – добрива	11 695,900	234 255,900	-22,4700
27 – паливо мінеральне, нафта та продукти перегонки нафти	86 675,600	236 003,100	-15,4800
34 – мило та поверхнево-активні речовини	3 466,900	112 871,300	-11,0300
04 - молоко та молочні продукти; яйця; мед	44 137,900	132 227,800	-9,0900
32 - дубильні екстракти	8 458,100	97 809,800	-9,0400
40 - гума та вироби з гуми	16 038,800	103 904,300	-8,9300

За: розраховано автором

У процесі аналізу факторів, що мають вплив на зовнішню торгівлю у регіонах України, були виокремлені 19 статистичних показників, що є елементами матриці факторів, які формують зовнішньоекономічні зв'язки країни, а саме

1) Показники економічного розвитку країни (P_{1i}):

- ВВП на душу населення;
- ВВП;

2) Базові макроекономічні показники (P_{2i}):

- Бюджетний дефіцит;
- Прямі іноземні інвестиції;
- Рівень зайнятості;

- Рівень безробіття;
- Зовнішній борг у % від ВВП;
- Рівень інфляції;

3) Показники обсягів зовнішньої торгівлі (РЗі):

- Імпорт товарів;
- Експорт товарів;
- Сальдо торговельного балансу.

Елементи матриці цих показників включають не лише відносні, а й абсолютні показники, і тому економіка країни може бути охарактеризована показниками якісного характеру і розмірами економічної системи.

Під час формування зовнішньоторговельної політики України та політики міжнародної інтеграції необхідно згрупувати країни ЄС для виявлення спільних рис, властивих зовнішньоекономічній політиці. Найбільш доцільну таке угруповання можна продемонструвати за допомогою методів багатовимірною порівняльного аналізу. Такого роду аналіз дозволяє поглибити знання про встановлені таксони і виявити "закономірності статистичних сукупностей, що описуються відносно великим набором ознак" [82, с.7]. Групування (формування кластерів, класів, таксономічних груп) досягається шляхом відбору найбільш подібних параметрів (ознак). Крім того, процедура угруповання дозволяє країнам ЄС і Україні поглибити інтеграцію і зміцнити зовнішньоторговельне та інвестиційне співробітництво. Відповідно, як відомо, Польща в зовнішньоекономічних зв'язках України є одним з найважливіших факторів рівня економічного розвитку і схожості структури зовнішньоекономічної діяльності та міжнародної інтеграції, яка, наприклад, є показником економічного розвитку, встановленим для держав - членів ЄС, і це підтверджується практикою, що відповідає суворим стандартам ЄС.

На практиці чисельність груп найчастіше визначають з використанням таксономічної відстані між аналізованими параметрами та видами побудованого графа, який має назву "дерево поєднань" (рис. 2.2).

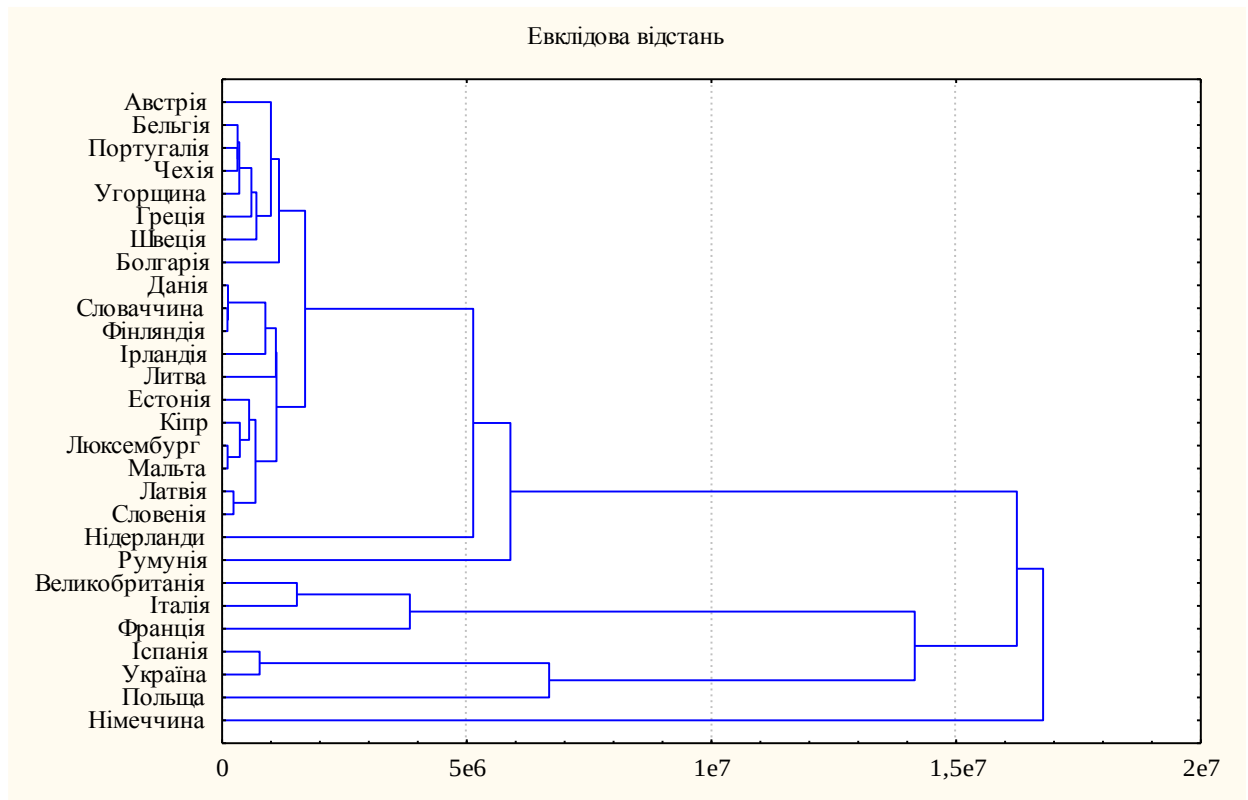

Рис. 2.2. „Дерево поєднань” країн Євросоюзу та України за чинниками розвитку зовнішньоекономічних зв'язків

Складено автором

Кількість груп, сформованих таким чином, залежить від мети аналізу, списку об'єктів, включених в аналіз, і т.д., але на практиці воно визначається шляхом поступового обрізання ребер деревовидного графа, на якому будуються вершини, що підлягають угрупованню. За зовнішнім виглядом графіка "дерева комбінацій", створеного за показниками економічного розвитку і зовнішньоекономічних зв'язків, можна візуально виділити наступні 4 комбінації (групи) (таблиця 2.4): згідно з результатами кластерного аналізу, Україна відноситься до першого кластеру, сформованого в основному за рахунок угруповання країн Західної та Центральної Європи (вихідні дані наведені в додатку). Цей кластер охоплює 7 країн і включає в себе не тільки Україну, а й держави-члени ЄС з високим і середнім рівнем розвитку. Виходячи з цього, українська економіка має найбільшу кількість спільних характеристик з цими країнами, володіє найбільшою ефективністю інтеграції і є найбільш зручним

місцем для зовнішньоекономічного співробітництва.

Таблиця 2.4

Характеристика кластерів країн ЄС та України, що згруповані за показниками економічного розвитку і зовнішньоторговельних відносин

№ кластера	Країни, що є членами кластера	Евклідова відстань до відповідного центру кластера	Характеристика кластера
I.	Велика Британія	1390407,00	Країни Євросоюзу з високим та середнім рівнем розвитку (центр кластеру - Італія)
	Іспанія	3558883,0	
	Італія	9305921,0	
	Німеччина	7604261,0	
	Польща	5574126,0	
	Франція	2546630,0	
	Україна	3337609,0	
II.	Бельгія	807522,10	Країни Євросоюзу з високим та середнім рівнем розвитку (центр кластеру - Греція)
	Греція	537521,30	
	Нідерланди	1009883,0	
	Португалія	716859,20	
	Румунія	2772691,0	
	Угорщина	913642,90	
	Чехія	807805,0	
III.	Австрія	553488,50	Країни Євросоюзу з високим та середнім рівнем розвитку (центр кластеру - Болгарія)
	Болгарія	207018,20	
	Данія	304793,30	
	Ірландія	622421,60	
	Словаччина	329801,40	
	Фінляндія	356601,30	
	Швеція	854016,00	
IV.	Естонія	53476,680	Малі країни Євросоюзу та країни Прибалтики (центр кластеру - Естонія)
	Кіпр	219511,00	
	Латвія	222671,00	
	Литва	557829,30	
	Люксембург	325699,10	
	Мальта	336056,60	
	Словенія	152960,00	

Складено автором

Таким чином, українсько-польське торговельно-економічне співробітництво характеризується наразі наявністю значних перспектив для його системного подальшого розвитку, і для цього необхідно значно активізувати зусилля у даному напрямі як зі сторони українських підприємств, так і у контексті діяльності конкретних державних і неурядових організацій. Розвиток інституціонального середовища та ринкової

інфраструктури в рамках українсько-польського економічного співробітництва є найперспективнішим напрямом з метою зростання взаємних потоків капіталів між економіками та раціоналізації їх структури.

2.3. Аналіз стратегічних українсько-польських проектів в інвестиційній сфері

Зараз Україна має найбільш тісніші відносини з Польщею. Політичні контакти є важливим аспектом активної співпраці між двома країнами. Протягом усієї війни президенти Польщі та України зустрічались кілька разів, були контакти на рівні прем'єр-міністрів, і було проведено чимало зустрічей на рівні міністрів закордонних справ. У наших двосторонніх відносинах ми впровадили інноваційні форми співпраці та сформували позитивну додану вартість в усіх сферах. Сьогодні країни розвивають контакти на міжрегіональному рівні, і підписано понад 500 партнерських угод про співробітництво між органами місцевого самоврядування обидвох країн. Практично усі регіони України залучені до цієї діяльності. Дійсно, співпраця на місцевому рівні є доволі важливим чинником у загальному характері українсько-польських відносин [111].

Щоби провести економетричну оцінку інвестиційної привабливості України для інвестицій з Республіки Польщі, пріоритетних сфер діяльності польських інвесторів (сільське господарство, телекомунікації, текстильна і легка промисловість, будівництво, роздрібна торгівля, транспортні послуги, туризм тощо) та існуючих зв'язків польських компаній в областях України (за допомогою вкладання інвестицій та імпортно-експортних операцій), були проаналізовані та відібрані 19 показників, що мають вирішальний вплив на інвестиційний клімат в регіонах.

З метою визначення головних кластерів регіонів України за рівнем їх інвестиційної привабливості для інвесторів з Польщі доцільно згрупувати області України за допомогою методу багатовимірного кластерного аналізу.

Основні кластери областей України за рівнем інвестиційної привабливості для польських інвесторів подані на рис. 2.3.

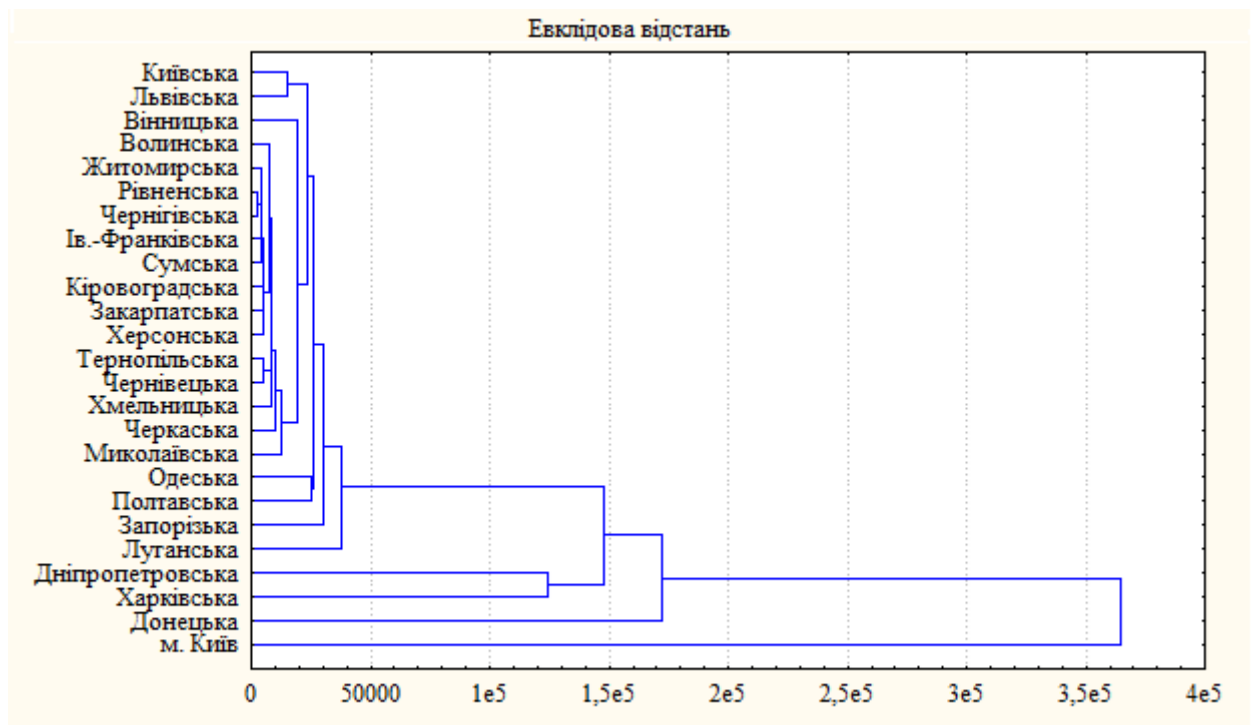

Рис. 2.3. „Дерево комбінацій” областей України за показниками інвестиційної привабливості для прямих інвестицій з Польщі

За: побудовано автором

Візуально оцінюючи графік створеного "дерева комбінацій", можна розділити привабливість українського регіону для польських ПП на 4 групи (таблиця 2.5). Аналіз свідчить, що найбільшою привабливістю володіють Львівська та Одеська області, а високою інвестиційною привабливістю - Дніпропетровська, Запорізька, Київська та Полтавська області, що свідчить про високий потенціал залучення прямих іноземних інвестицій з Польщі та необхідність реалізації регіональних програм з залучення прямих польських інвесторів.

Наведена класифікація повинна бути використана для розробки пропозицій стосовно реалізації національної політики у сфері стимулювання польських інвестицій, характерних для кожного кластера, і покращання інвестиційного клімату для польських інвесторів.

Таблиця 2.5

Характеристика кластерів областей України, що згруповані за показниками зовнішньоторговельних відносин та економічного розвитку

№ кластера	Області, що є членами кластера	Евклідова відстань до відповідного центру кластера	Характеристика кластера
I.	Дніпропетровська	32680,430	Регіон з найвищим рівнем інвестиційної привабливості (центр кластеру – Одеська обл.)
	м. Київ	7245,4020	
	Київська	8488,2490	
	Львівська	7569,6020	
	Одеська	3486,8530	
	Полтавська	4379,460	
II.	Донецька	41099,230	Області з високим рівнем інвестиційної привабливості (центр кластеру – Харківська обл.)
	Харківська	29038,180	
	Запорізька	59136,470	
III.	Вінницька	8266,8140	Області з середнім рівнем інвестиційної привабливості (центр кластеру – Хмельницька обл.)
	Житомирська	2391,7190	
	Закарпатська	3253,9340	
	Івано-Франківська	2157,8890	
	Кіровоградська	1463,9860	
	Миколаївська	4085,6480	
	Рівненська	1400,1590	
	Сумська	1415,1650	
	Херсонська	2449,4630	
	Хмельницька	638,54430	
	Черкаська	2474,4360	
	Чернігівська	1643,9250	
IV.	Волинська	2312,3050	Області з низьким рівнем інвестиційної привабливості (центр кластеру – Чернівецька обл.)
	Тернопільська	1139,4580	
	Чернівецька	622,03140	

Складено автором

Регіональні економічні ініціативи вкрай важливі для України та Польщі. Особлива увага приділяється проектам у транспортному та енергетичному секторах. Одним із таких важливих проектів є розвиток транспортної мережі Балтійське-Чорне море (Гдиня / Гданськ-Одеса / Іллічівськ), спрямоване на збільшення обсягів вантажоперевезень і приведення автомобільної, залізничної, портової інфраструктури цього транспортного коридору до міжнародних стандартів. Наш спільний інтерес полягає у всебічній підтримці розвитку економічної діяльності, зокрема

торговельно-економічної діяльності українсько-польських компаній, що обслуговують транспортний коридор Одеса-Гданськ.

Україна активно працює з Польщею над диверсифікацією джерел енергії та маршрутів, створенням спільного простору для транспортування енергоносіїв та інтеграцією України в єдину енергетичну систему Євросоюзу. Було відзначено співпрацю з реалізації Євразійського нафтотранспортного коридору, а також початок реалізації перспективних форм співробітництва в енергетичному секторі, зокрема у вугільній і атомній промисловості. Також реалізується проект Одеса-Броди-Блок-Гданськ. В даний час готується техніко-економічне обґрунтування даного проекту, результати якого представлені на розгляд всім зацікавленим сторонам.

Одним з базових завдань щодо забезпечення диверсифікації українських джерел енергії і підвищення енергетичної безпеки є реалізація нафтотранспортного проекту Одеса-Броди-Гданськ, що створить також альтернативні поставки нафти і можливість комерційних транспортних перевезень через Польщу [66].

Нафтопровід Одеса-Броди був побудований між містом Одеса на Чорному морі і містом Броди у Львівській області і був поєднаний з нафтопроводом Дружба. Його протяжність в експлуатації становить 675 км, а проектна потужність – 1450 млн тонн нафти на рік [65]. Трубопровід використовується для транспортування нафти з Каспійського моря в Центральну Європу, минаючи територію рф і досягаючи портів Балтійського моря. Трубопровід був побудований між 1996 і 2001 роками. Після завершення будівництва трубопровід не використовувався протягом 3 років, після чого було прийнято рішення використовувати його в зворотному режимі. Нафта перекачується трубопроводом "Дружба" на термінали українського порту Південний. Витрати на будівництво склали 55 млн грн.

Планується добудувати трубопровід від Бродів до міста Адамова застава в Польщі. Після завершення будівництва трубопровід буде працювати в реверсивному режимі, перекачуючи нафту з Каспійського моря

на польські нафтопереробні заводи, а потім на Балтійський нафтовий термінал [65].

Згідно з угодою про співробітництво в галузі енергетики, підписаною на енергетичному саміті ГУАМ у Вільнюсі, проект завершення будівництва газопроводу може бути завершений у присутності президентів країн-учасниць. Угода про участь у польсько-українському спільному підприємстві "Сарматія" була підписана між державними нафтовими і нафто-транспортними компаніями Азербайджану (Socar), Грузії (Georgia Oil and Gas Corporation), Литви (Klaipeda Nafta), Польщі (PERN Przyjazn) і України (Укртранснафта).

Згідно з угодою, нафта з Каспійського моря буде транспортуватися через Азербайджан, Грузію, Україну і Польщу. Маршрути транспортування нафти включають: Нафта з Азербайджану буде надходити в порт Супса в Грузії за існуючою системою нафтопроводів і доставлятися танкерами в порт Одеса в південному напрямку, звідки вона буде транспортуватися в Європу по нафтопроводу Одеса-Броди. Компанія "Сарматія" була заснована 12 липня 2004 року" Укртранснафтою " і PERN Przyjazn і отримала інвестиції для завершення будівництва нафтопроводу Одеса-Броди в польське місто площь.

Говорячи про інвестиційне співробітництво, слід зазначити, що Польща має найбільший обсяг іноземних інвестицій в Україні. В даний час в Україні налічується понад 1000 польських компаній або змішаних компаній з польським капіталом. Українські інвестиції в Польщі є найбільшими за кордоном. Найбільшими проектами в Польщі є сталеливарний завод в Гут-Ченстохові і судноверф в Гданську, що належать промислової асоціації Донбасу. Варшавський автомобільний завод (FSO Warsaw) належить компанії, афілійованій з Автозасом, а Українська гірничо-металургійна компанія володіє контрольним пакетом акцій Centrostal в Бидгощі [37].

Незважаючи на економічну кризу двох країн, інвестиційне співробітництво між Україною та Польщею у 2022 році характеризувалося позитивними показниками (таблиця 2.6).

Таблиця 2.6

Динаміка українсько-польської інвестиційної співпраці у 2015-2021 рр.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Прямі інвестиції в Україну, всього	-331,0000	4 055,4000	3 726,900	4 732,200	6 017,400	-36,000	7 320,000	556,900
у тому числі:								
з країни ЄС	-2 161,000	1 658,800	2 181,700	3 311,900	4 826,300	-834,70	5 443,900	-70,000
з Польщі	-10,6000	114,300	141,000	143,200	211,200	129,30	227,900	97,200

За: [51]

Згідно з наявною інформацією, фактичний обсяг українських інвестицій до Польщі вже перевищив 10 мільярдів дол. США, але з різних причин це не враховується в місцевій статистиці. Реальні українські інвестиції в Республіку Польща вже перевищили 10 мільярдів дол., але з різних причин це не враховується в місцевій статистиці. Найбільш важливими українськими інвестиційними проектами в Республіці Польща є Варшавський автомобільний завод (фінансується компанією AVToz), Гута-Честоховський металургійний завод (фінансується ISD), Сточно-Гданська судноверф (фінансується ISD) і Бидгощський металотрейдер Centrostal (інвестор: УГМК). Торік у Польщі було відкрито представництво автомобільного заводу "КрАЗ "та горілчаної компанії" Немирів " [11, с.108].

В результаті багатосторонній діалог між українським і польським народами є конкретною частиною процесу національної інтеграції. У цій області працює досить багато неурядових організацій. Багато польських НУО зосереджені на наданні допомоги в перетворенні української економіки, розвитку українсько-польського переговорного процесу та ознайомленні з концепцією диверсифікації джерел енергії в Україні. У дискусії про європейську енергетичну безпеку та нові газові контракти Польща зосереджена на спільному прагненні зміцнити партнерство між Україною та Польщею.

Висновки до розділу

1. З метою підвищення ефективності українсько-польського економічного співробітництва при вивченні економічного співробітництва між двома країнами пріоритетну увагу слід приділяти тенденціям в імпорті та експорті товарів і послуг між двома країнами, взаємній інвестиційній діяльності підприємців двох країн, а також як інституційні чинники, що впливають на формування відповідних тенденцій українсько-польського співробітництва. Найбільш важливими інституційними факторами є: дисбаланс у товарообміні між Україною та Польщею. В даний час основною проблемою, яка надає найбільш негативний вплив на формування торговельно-економічних відносин між Україною і Польщею, є (у польського експорту низькі показники внутрішньогалузевої торгівлі в Україні, в порівнянні з аналогічними показниками в торгівлі з іншими частинами світу, низькі показники імпорту та експорту послуг в торгівлі між двома країнами).

2. Основними причинами зниження обсягів двосторонньої торгівлі за звітний період стали тотальна війна в Україні, світова фінансова криза, зниження попиту на злотий у металургійній та хімічній галузях промисловості. Для оцінки ефективності економічного співробітництва між Україною та Польщею було проведено регресійний та кластерний аналіз. Результати показали високий ступінь взаємозалежності між українською та польською економіками та інвестиційною привабливістю України.

3. Встановлення стратегічного партнерства між Україною та Польщею залежить як від історичних відносин, так і від поточних реалій та проблем. Також важливо відзначити, що добросусідські відносини між Україною і Польщею безпосередньо впливають на стабільність декомунізації, європейську безпеку і розширення прав і можливостей в регіоні. Найбільшим спільним проектом економічного співробітництва між Україною та Польщею є будівництво нафтопроводу Дека-Броди-Гданськ та організація чемпіонату Європи з футболу, а також багатьох інших спільних проектів.

РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МОДЕЛІ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН НА ЗАСАДАХ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА

3.1. Стратегічні пріоритети формування моделі українсько-польського економічного співробітництва

Фундаментальні зміни економічної ситуації в Україні під час війни, геополітичне середовище в Центральній та Східній Європі (ЦСЄ) та правова база діяльності суб'єкта на внутрішній та зовнішній неділях є елементами старої зовнішньоекономічної моделі (створеної під плановим та адміністративним контролем). Системи і співробітництво в рамках РЕВ), модель і механізми двосторонніх економічних відносин розробка нової моделі була відключена, що призвело до того, що нові моделі не сформувалися і не отримали розвитку в науці і практиці.

Під час формування зовнішньоекономічної моделі (трактується як свого роду економічні відносини між національною економічною системою і зовнішнім світом) і при оцінці її еволюції необхідно враховувати особливості, обумовлені співпрацею а) з економіками розвинених країн, б) з країнами з перехідною економікою, в) з новими індустріальними країнами, г) країнами, розташованими в різних географічних і геополітичних регіонах. Тому необхідно розрізняти визначення "зовнішньоекономічна модель" і "модель зовнішньоекономічних відносин". З одного боку, визначення моделі зовнішньоекономічної діяльності є загальною (внутрішня зовнішньоекономічна модель), з іншого боку, внутрішня зовнішньоекономічна модель являє собою комбінацію різних типів моделей зовнішньоекономічної діяльності в залежності від типу країни-партнера. З цієї точки зору пропонується вивчити (і побудувати) моделі економічних відносин з конкретною країною на основі досліджень природи, змісту та еволюції внутрішніх і зовнішніх економічних моделей [54, с.187].

Головні класичні, неокласичні та новотехнологічні концепції міжнародної торгівлі та інвестицій мали вирішальний вплив на формування

теоретичної бази зовнішньоекономічної моделі як її головного атрибуту. Економічний зміст моделей, заснованих на одній з цих теорій або їх комбінації, відповідно до цього критерію найбільш важливих критеріїв для характеристики і класифікації зовнішньоекономічних моделей, слід обґрунтувати більш детально (зокрема, характерні для співробітництва в рамках РЕВ), торгівлі або торгового посередництва моделі (типові для країн, що розвиваються і країн з перехідною економікою), інвестиційно-виробничі або відновлювальні моделі (національні економічні моделі). При цьому важливо визначити найбільш продумані та ефективні способи їх інтеграції в глобалізовану світову економіку. Іншими важливими критеріями є роль зовнішньоекономічного сектору в загальній економічній стратегії національної економіки, здатність зовнішньоекономічної моделі адаптуватися до економічного середовища, її вплив на соціально-економічний розвиток, а також характер функціонування моделі та її трансформації [55].

Теоретичний аналіз природи зовнішньоекономічної моделі, характеру її функцій і еволюції дав можливість представити класифікацію моделі (рис. 3.1), зосередившись на аспектах вивчення зовнішньоекономічних моделей. Визначення поняття зовнішньоекономічної моделі "як сукупності концепцій економічних взаємовідносин, що формуються між країнами-партнерами, відповідної інфраструктури, що їх забезпечує, теоретичної та методологічної концепції розвитку, що виражає логіку побудови моделей, та політичної волі цих країн, еволюція зовнішньоекономічної моделі визначається як: 1) організаційні та управлінські структури, нормативний характер, правова база; 2) зміна ролі основних форм зовнішньоекономічної діяльності (торгівля, інвестиції, промислове співробітництво, кооперація тощо). У контексті чітко сформульованої національної економічної доктрини це забезпечується за допомогою всіх механізмів трансформації моделі ведення зовнішньоекономічної діяльності.

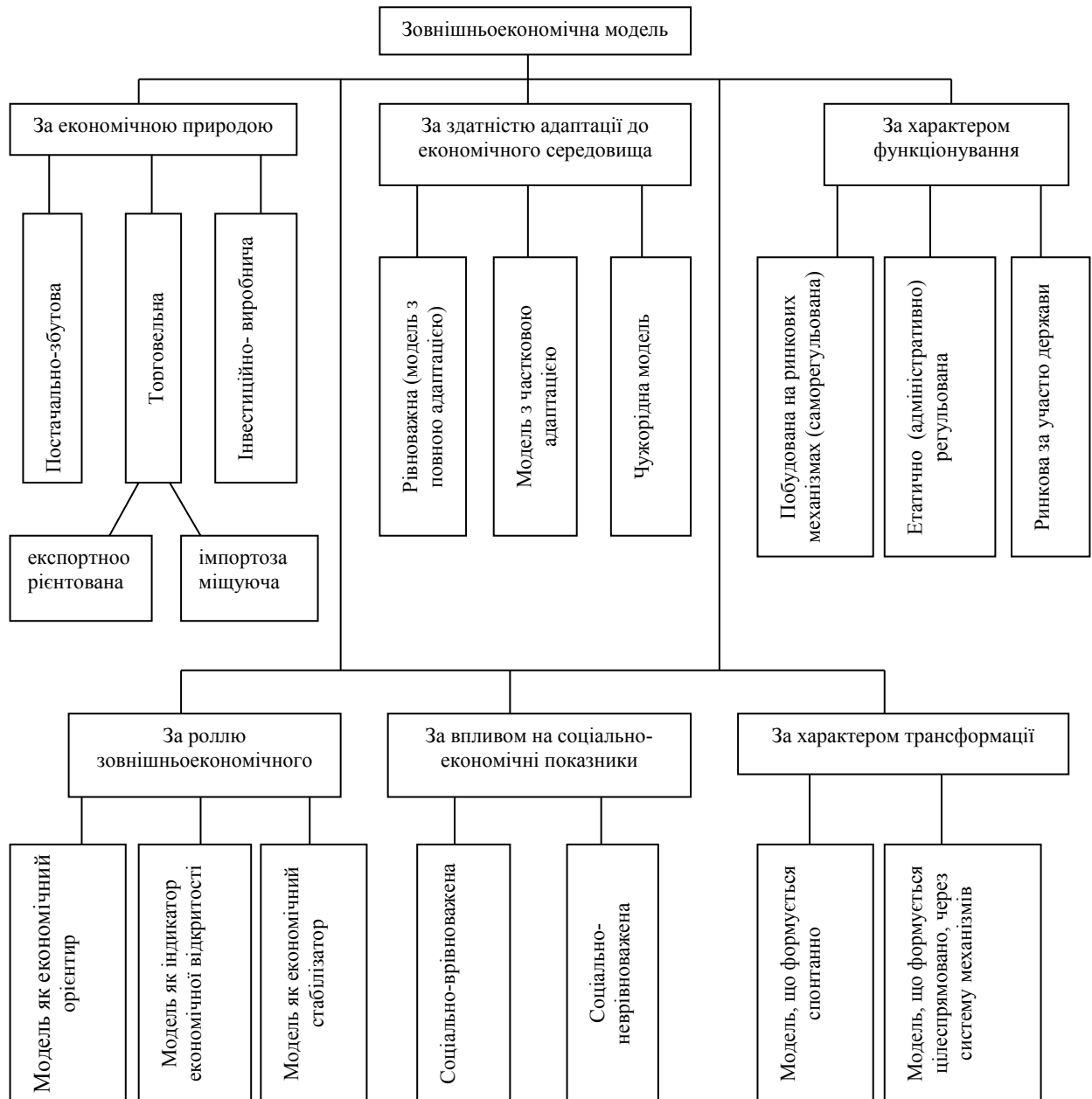

Рис. 3.1. Класифікація зовнішньоекономічних моделей (моделей зовнішньоекономічного співробітництва)

За: [37, с. 188]

На характер формування зовнішньоекономічної моделі співробітництва України та Польщі впливають такі чинники:

1) зовнішні чинники: геополітичні (недовіра до існуючої форми інтеграції, впровадження нової ідеології інтеграції, розширення ЄС, яке загрожує розділити Європу, загрози), геополітичні чинники (прискорення економіки, два напрямки зовнішньоекономічної діяльності країн Центральної

та Східної Європи (фокус на вступ до ЄС та поглиблення співробітництва в регіоні ЦСЄ);

2) поступове спрямування у бік європейського співробітництва в регіоні ЦСЄ. Вплив цих факторів, по-перше, визначить два напрямки зовнішньоекономічної діяльності країн ЦСЄ (у напрямку вступу до ЄС та поглиблення співробітництва в регіоні ЦСЄ) і, по-друге, поступовий перехід від імпортозаміщення до експортоорієнтованої стратегії, в якій переважає інвестиційна форма співробітництва [50, с.9].

Аналіз фактичного бюджету економіки України та Польщі та розвитку фінансового сектора дозволяє стверджувати про їх несумісність. Ця несумісність проявляється в домінуванні централізованої виробничо-економічної системи (ЦПЕ), що супроводжується першими ознаками експансії в Україні і домінуванням централізованої ЦПЕ в Польщі. Таким чином, ВВП України, промислове і сільськогосподарське виробництво скоротилися, а в Польщі зросли. Структура промислового виробництва в обох країнах якісно різна: на частку польської обробної промисловості припадає 80% від загального обсягу виробництва, при цьому переважають паливна промисловість (11,6%), енергетика (16,5%) і металургія (24,5%). Аналіз структури витрат українських та польських домогосподарств не лише чітко відображає помітне зниження рівня життя в Україні (зокрема, українські домогосподарства витрачають понад 58% свого загального доходу на продукти харчування), а й низький рівень кінцевого споживання та накопичення домашніх господарств, а також надмірне частка споживання некомерційними організаціями у ВВП України порівняно з аналогічними показниками у Польщі. Це також явно і суттєво впливає на структуру взаємної торгівлі [74].

Вплив реального сектору на формування неефективних моделей ЗЕВ стимулюється процесами у фінансовому та бюджетному секторах. В Україні, більшою мірою, ніж у Польщі, поточне споживання стимулюється не приватним сектором, а державою. В результаті в Україні основним

одержувачем кредитів є держава, а в Польщі – приватний сектор, що збільшує дисбаланс у валютній сфері країн-партнерів. Досі ні Україна, ні Польща не виконували вимоги Маастрихтської угоди щодо інфляції та процентних ставок. Це спотворює можливість переведення у Польщі на низький рівень макроекономічної рівноваги, України – на ще нижчий рівень і диверсифікації напрямів і форм ЗЕС [7, с. 200].

Інституційна та системна несумісність української та польської економік, а також існування моделей морських поставок та просторового маркетингу, які ігнорували чинники відносної переваги, призвели до формування неефективних моделей економічних відносин між Україною та Польщею, в яких домінувала зовнішня торгівля як найпростіша форма зовнішньоекономічної діяльності. Розвиток торговельної складової моделі економічних відносин між Україною та Польщею має як позитивні тенденції (відносно стабільне зростання товарообігу, зниження частки бартеру), так і негативні риси, такі як дефіцит торгового балансу між Україною та Польщею. Саме нераціональна структура торгового дефіциту (експорт товарів з низькою доданою вартістю та імпорт інвестиційних продуктів з низькою часткою капітальних вкладень) створює передумови для переходу України в статус "периферійної" по відношенню до Польщі економіки і високого рівня бартеру в зовнішньоторговельній системі України. Основними причинами цих явищ є низька конкурентоспроможність української продукції, асиметрія системи зовнішньої торгівлі, посилена вступом Польщі до СОТ та ЄС, а також незрілість (різною мірою) інституційних та інфраструктурних засад зовнішньоекономічної діяльності двох країн [55].

Вчені вивчають систему якісного оновлення торгових елементів моделі зовнішньоекономічної діяльності. На їхню думку, трансформація торгівлі між Україною та Польщею повинна враховувати реалії української економіки (зокрема в умовах воєнного часу) та стандарти оптимізації експорту та імпорту, засновані на правилах міжнародної торгівлі (в основному

ГАТТ/СОТ та ЄС) (прибутковість експорту, відносні переваги, технічні та якісні характеристики товарів, які сприятимуть покращенню своїх позицій на міжнародному ринку, зокрема на польському ринку, технічних та якісних характеристик, виходу на ринки розвинених країн).

Таким чином, при розробці стратегічної мети щодо використання механізмів трансформації моделі українсько-польських торговельно-економічних відносин слід виходити з необхідності реалізації Україною свого геополітичного та гео економічного потенціалу за рахунок ефективного використання міжнародної мобільності факторів виробництва, головним чином капіталу. Важливим механізмом розвитку є міжнародне співробітництво та координація в реальному, фінансовому та бюджетному секторах національної економіки. Вважається, що співпраця та координація між Україною та Польщею можуть, з одного боку, забезпечити формування ланцюжка відродження "Україна-Польща-ЄС" як незалежного механізму, який допомагає скоротити економічний розрив між Україною та Польщею [54, с. 193]. Цьому сприятимуть спільні науково-дослідні та дослідно-конструкторські проекти, які дозволяють українським та польським компаніям-партнерам використовувати існуючі наукові можливості та технологічні прогалини, щоб відірватися від конкурентів; співпраця між українськими та польськими підприємствами малого та середнього бізнесу. Визначити інноваційний напрямок виробничої діяльності у вільних нішах на внутрішньому і зовнішньому ринках, зміцнити відносини дозволятимуть розвиток мережі транспортних контактів з акцентом на транс'європейські транспортні коридори та розподільні центри, що забезпечить реалізацію транспортного потенціалу України та збільшить пропускну спроможність системи розподілу. Формування українських та польських кластерних об'єднань повинно відбуватись з акцентом на спільні обміни, що сприяють встановленню ділових контактів. Для реалізації цих напрямків у фінансовому секторі була створена організаційна, управлінська та інституційна основа (спільні банки, інвестиційні фонди, фондові біржі, страхові компанії,

клірингові палати, фінансові та промислові групи), теоретично існують широкі можливості для співпраці в бюджетній сфері, але на практиці така співпраця обмежена законодавчими нормами [6, с.74].

3.2. Напрями стимулювання співробітництва України та Польщі в інвестиційній та торговельно-економічній сферах

Формування оптимальної моделі інтеграції української економічної системи в міжнародний поділ праці та світову економіку, а також економічне співробітництво з конкретною країною (в даному випадку Польщею) сьогодні є надзвичайно важливим завданням. Головна проблема подальшої трансформації моделі українсько-польських економічних відносин – це повномасштабна війна в Україні, деяка системна несумісність в економіці, різні темпи інтеграційних процесів, а також стратегічне партнерство ускладнюються необхідністю реалізації моделей співробітництва двох країн і зміцнення зв'язків за рахунок двосторонніх інвестицій і спільного виробництва. Використовуючи ці механізми, доцільно зміцнювати відносини і долати негативні явища. У цьому контексті міжнародне співробітництво та координація вважаються важливими механізмами. Це означає, що представники різних країн беруть участь в одному і тому ж процесі масштабування на міжнародному рівні економічної діяльності (кооперація) або має місце виробництво (координація). Не вникаючи в теоретичні аспекти становлення і розвитку міжнародного співробітництва, особливості формування міжнародного співробітництва та коопераційних зв'язків, це починається в основному на мікрорівні, тобто з повного використання міжнародного поділу праці і призводить до ефективного розподілу ресурсів. Слід зазначити, що ринок управляється ринковими імпульсами, які керуються ринковими силами [93].

Крім загальновизнаних переваг, властивих такій формі міжнародного поділу праці, доведених світовою практикою, і які проявляються в українсько-польській системі сучасних економічних відносин, можна викоремити й інші суттєві чинники міжнародного співробітництва та міжнародної кооперації. До них відносяться наступні:

- Геополітичний аспект: співпраця і координація подальшої інтеграції України в Європу багато в чому залежить від забезпечення тісних відносин з цією Польщею. З іншого боку, Польща також зацікавлена в налагодженні співпраці з нашою країною як засобу пом'якшення інтеграційного шоку, викликаного членством в ЄС;

- Географічний економічний зріз: міжнародне співробітництво та координація, зміцнення економічних зв'язків підприємств в активній зоні загальноєвропейського процесу та загальноєвропейської інтеграції є основою інтеграційних зусиль;

- Аспекти інтеграції: співпраця та координація є, по-перше, основними механізмами зближення економік країн - учасниць інтеграційного процесу та подолання систематичної несумісності, а по-друге, спрямованістю на реалізацію глобальних маркетингових виробничих стратегій з використанням міжнародного поділу праці в інтегрованому середовищі та використання факторів виробництва в інтегрованій системі. По суті це сприяє формуванню інтегрованого простору, здатного підвищити конкурентоспроможність вітчизняної продукції;

- Макроекономічний аспект: співпраця і координація, що проявляються у формі інвестиційних і трудових відносин між країнами, є стабілізуючими факторами міжнародних потоків капіталу і забезпечують доступ до зовнішніх джерел фінансування, які є більш потужними, ніж внутрішні;

На відміну від торгівлі, яка є більш простою формою міжнародного поділу праці, міжнародне співробітництво і кооперація – посередники в переміщенні факторів виробництва і засновані на більш складних методах ведення бізнесу (спільний маркетинг, спільні дослідження і розробки, спільне фінансування і т.д.).

- Міжвідомчий: співпраця і координація являє собою більш зрілу модель організації міжнародного бізнесу і являє собою систему, адаптовану до міжнародної та глобальної діяльності.) [101]. Як механізм трансформації двосторонніх економічних відносин, міжнародне співробітництво і координація необхідні не тільки для промислового і сільськогосподарського виробництва, а й

для більшої частини національної економіки, включаючи реальний сектор, фінанси (фінансову посередництво), бюджетну сферу.

Міжнародне співробітництво і координація в реальному секторі можуть бути досягнуті за рахунок централізації (децентралізації) ланок єдиного технологічного ланцюжка в різних країнах і отримання інших вигод від інтеграції в світову економіку, що дозволяє використовувати фактори виробництва за глобально збалансованими цінами, забезпечує гнучкість, пов'язану зі зміною обмінного курсу, об'єднанням фінансування, джерела та постійний контроль якості, незалежно від місцевих умов ведення бізнесу. Це може зберегти конкурентну перевагу [91, с. 239]. У системі відносин між Україною та Польщею налагодження співпраці, створення спільних підприємств (один з основних інструментів міжнародного співробітництва) та зміцнення субпідрядних контактів між Україною та Польщею – це один з одним з основних інструментів міжнародного співробітництва. З іншого боку, враховуючи, що Польща є державою - членом Європейського Союзу, розвиток співробітництва та партнерства з Польщею забезпечить формування українсько-польсько-європейського ланцюжка масштабування, в якому будуть задіяні не тільки українські та польські господарюючі суб'єкти, а й мікропідприємства ЄС, а також мікропідприємств з інших країн, залучених в єдиний технологічний цикл. І, в свою чергу, доцільно максимально збільшити позитивний вплив економічних імпульсів Західної Європи на українську економіку.

В обох випадках співпраця та партнерство між Україною та Польщею ґрунтується на функціонуванні вертикальних та горизонтальних інвестиційних потоків, і у випадку України та Польщі існує два можливі сценарії реалізації інвестиційної стратегії. Згідно з першим сценарієм, українські партнери виробляють проміжну або кінцеву продукцію на завершальній стадії і продають її на внутрішньому або зовнішньому ринку (включаючи Польщу). Згідно з невтішним сценарієм, польські компанії (або західноєвропейські транснаціональні корпорації, які беруть участь у Польщі) використовують українську сировинну базу та дешеву робочу силу для виробництва власної продукції, а також

налагоджують виробництво компонентів або напівфабрикатів продукції, для виробництва в Європейському Союзі (особливо Німеччині). Це призведе до того, що Україна залишиться на світовій економічній периферії і не сприятиме переходу до статусу "центральної" країни [17, С.35].

Уникнення другого варіанту є одним з головних пріоритетів України в трансформації зовнішньоекономічної моделі в системі відносин з Польщею. Вирішення цієї проблеми має ґрунтуватися на вмілому коригуванні потоків інвестицій в Україну та Польщу. Це коригування має ґрунтуватися на критеріях оптимізації структури залучення польських інвестицій в українську економіку. У співпраці з українськими компаніями, важливо забезпечити досить високий рівень індустріалізації та накопичених основних фондів, сформувати потужну інфраструктуру, сучасні комунікації, при цьому швидкий розвиток співпраці повинні ґрунтуватися на залученні польських партнерів з такими перевагами.

Промислове співробітництво і партнерські відносини в поєднанні з грамотними маркетинговими стратегіями, сучасними методами управління і використанням передових промислових технологій можуть дозволити українським і польським партнерам скористатися технологічними прогалинами і відокремити більшість з них від конкурентів. Однак розробка нових промислових технологій обходиться занадто дорого і доступна тільки певним учасникам ринку (в основному великим компаніям). Тому українським і польським компаніям слід скористатися перевагами співпраці і кооперації в галузі досліджень і розробок шляхом участі у виробничих і дослідницьких об'єднаннях з представниками країн ЄС, спрямованих на вирішення технічних завдань щодо впровадження новітніх науково-технічних досягнень. Структура, аналогічна союзу досліджень і розробок, в майбутньому може бути інтегрована в більші форми, такі як технополіс і технопарк, які стануть складовою частиною трансформації організаційної та інституційної основи нових інвестиційних і виробничих моделей в економічних відносинах України і Польщі. На думку польських та українських економістів, в Україні та Польщі відбуваються процеси модернізації, такі як макроекономічна та

фінансова стабілізація та підвищення інвестиційної активності, але темпи трохи відрізняються. На наш погляд, найбільш перспективними з них є:

- 1) хімічна промисловість;
- 2) машинобудування;
- 3) легка і харчова промисловість;
- 4) деревообробна та будівельна промисловість (табл. 3.1).

Розвиток двостороннього співробітництва та координації між Україною і Польщею в цих областях забезпечить обмін дорогої імпортною продукцією вітчизняного виробництва і, в міру поліпшення якості, поступово розширить можливості виходу вітчизняної продукції на зарубіжні ринки, особливо в Західну Європу. Основою для підвищення ефективності і зростання цих галузей і підгалузей є потужна сировинна і виробнича база, наявність кваліфікованого і досвідченого персоналу, а також співпраця і координація у вищевказаних областях досліджень і розробок. Міжнародне співробітництво та координація з Польщею допоможуть стимулювати розвиток малого та середнього бізнесу в Україні та усунуть несумісні бар'єри у цій сфері. Розвиток співпраці між українськими та польськими малими і середніми підприємствами дозволить обмежити спекулятивну і брокерську діяльність малих і середніх підприємств і визначити інноваційні напрямки і виробничу діяльність у вільних нішах внутрішнього і зовнішнього ринків [8, с.51].

Геоелекономічні та геополітичні реалії вимагають і одночасно створюють можливості з метою розвитку білатеральної виробничої кооперації між Україною і Польщею, а також співробітництва в сферах комунікацій та транспорту.

Таблиця 3.1

Перспективні галузі (сфери) українсько-польського кооперування та
кооперації у реальному секторі економіки

Галузь	Результат для національної економіки
Машинобудівна	Технологічне переозброєння та модернізація та промислових підприємств, підвищення рівня наукомісткості продукції (за рахунок польських трансферів технологій), створення експортоорієнтованих та імпортозамінних виробництв, раціоналізація процесів управління природними ресурсами, підвищення рівня зайнятості висококваліфікованих фахівців.
Хімічна промисловість	Зниження ресурсоемності продукції, підвищення екологічної безпеки. Запровадження сучасних технологій у сфері переробки високоякісної вітчизняної сировини (фосфатної руди, сірки, калійних солей, каоліну тощо).
Легка промисловість	Реструктуризація українських підприємств, зростання кількості підприємств з повним виробничим циклом, налагодження перероблення високоякісної української сировини (шкіри, льону, хутра) з використанням сучасних технологій, освоєння виробництва принципово нових видів товарів (трикотажу, одягу, взуття та ін.), підвищення рівня якості, зниження цін завдяки використанню хімічної та лляної пряжі, волокон замість бавовни, зменшення імпорту готової продукції, якісне насичення споживчих ринків.
Харчова промисловість	Впровадження новітніх технологій для виробництва конкурентоспроможної та високоякісної харчової продукції; технологічна реорганізація підприємств.
Будівельний комплекс	Забезпечення будівельних організацій сучасним обладнанням, інвентарем, інструментами, впровадженням інноваційних технологій виробництва будівельних матеріалів та організація виробництва нових сучасних матеріалів, виробів і конструкцій (наприклад: скла, новітніх розробок електротехнічних та сантехнічних виробів, екологічних покрівельних матеріалів, різної фурнітури).
Деревообробна промисловість	Оптимізація використання лісових ресурсів, постачання доступної і якісної продукції на споживчі ринки.
Транспортні комунікації, зв'язок	Підвищення рівня якості залізничної, прикордонної та автомобільної інфраструктури; оптимізація формування, руху транспортних потоків; зменшення вартості перевезень пасажирів, вантажів за рахунок оптимізації і прискоренню маршрутів; позитивні зміни в екологічно-, економічно- та соціальнодепресивних районах, через які прямують транспортні коридори; удосконалення системи зв'язку на основі сучасних бездротових комунікацій.

За: [64]

Доцільно враховувати світовий досвід створення та функціонування вільної економічної зони в рамках прикордонного співробітництва, з врахуванням реалій економічного розвитку України, напрямів географічної економічної політики за такими напрямками:

- Функціонування вільної економічної зони рекомендується тільки в регіонах України, де, крім рецесії і надлишку робочої сили, необхідно здійснювати проекти глобального економічного та геополітичного значення, реалізація яких не можлива без формування особливого привабливого режиму для інвесторів;

- При визначенні пріоритетності регіональної діяльності слід керуватися не тільки пропозиціями потенційних інвесторів, але і в першу чергу пріоритетами держави;

- З метою підвищення інтересу вітчизняних та іноземних інвесторів і поліпшення позицій України в міжнародних рейтингах, ВЕЗ слід розглядати як інструмент адаптації української економіки до ситуації в Європейському співтоваристві, включаючи закриття ВЕЗ і скорочення їх діяльності. Тому необхідно проводити стабільну і передбачувану політику.

Найбільш суворою з інституційної точки зору і, можливо, найпопулярнішою формою транскордонного регіонального управління є створення єврорегіону. Єврорегіони – це органи спільного управління, традиційно націлені на забезпечення розвитку міжрегіонального, економічного, інфраструктурного та екологічного співробітництва, а також соціальних і культурних обмінів всередині регіону [91, с. 201] та об'єднання сусідніх регіонів як адміністративно-територіальних одиниць, що належать різним країнам. Формування субрегіональних інтеграційних структур в Європейському співтоваристві було закріплено в Мадридській конвенції (1980), Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними співтовариствами або муніципалітетами, головним чином для просування транскордонних проектів. Цей напрям співробітництва між Україною та Польщею має один з найвищих пріоритетів.

Таким чином, головними завданням розвитку транскордонного співробітництва між регіонами Польщі та України є підвищення ефективності розширення Євросоюзу на схід. Згідно з експертним аналізом

та оцінками, формування таких зон матиме значні економічні й інтеграційні переваги. Створення Зони економічного співробітництва на кордоні України та Польщі, сприятиме формуванню поля активної співпраці між Україною та ЄС.

Висновки до розділу

1. Трансформацію економічних відносин між Польщею та Україною доцільно реалізовувати як керований процес, що спрямований на зміцнення взаємозв'язків між інвестиціями та виробництвом не тільки під впливом об'єктивних ринкових сил, але і в рамках стратегічного партнерства, заявленого на найвищому рівні, що вимагає використання необхідних механізмів. Трансформація економічних відносин між Україною та Польщею в рамках доктрини стратегічного партнерства вимагає ефективного механізму стимулювання та регулювання потоку інвестицій між двома країнами. Це вимагає оптимального поєднання форм і засобів: податкових, фінансових, монетарних, адміністративних стимулів, управління капіталом, майнової політики і т.д..

2. Важливими механізмами розвитку двостороннього співробітництва слід визначити міжнародне співробітництво і координацію, розвиток яких зміцнить відносини України з країнами, від яких багато в чому залежить майбутнє в Європі, сформує важливу основу для інтеграційних зусиль, диверсифікує форми зовнішньоекономічної діяльності України в західному напрямку і сприятиме подальшому розвитку співробітництва, забезпечить в деякій мірі подолання інституційної несумісності. Сумісність доцільно досягати за рахунок підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції, доступу до зовнішніх джерел фінансування і новітніх технологій, нововведень в техніці і діяльності технопарків. Українсько-польське співробітництво раніше формувалося централізовано в рамках моделі поставок і маркетингу РЕВ, але слід переходити до нової інвестиційної та виробничої моделі українсько-польського співробітництва, яка забезпечує

ефективний розвиток в економічних відносинах. Сьогодні українсько-польське співробітництво ще не отримало повного розвитку і послідовності. Беручи до уваги процес європейської інтеграції та ступінь участі України та Польщі в європейській інтеграції, актуальною є необхідність використання таких механізмів, зокрема інституціоналізованих форм, особливо субрегіональних спільних механізмів, для формування нової моделі економічного співробітництва між Україною та Польщею. Транскордонне співробітництво набуває все більшого значення. Порівняння можливостей та наслідків транскордонного співробітництва між Україною та Польщею показує, що його ефективність ще недостатня. Причиною є складність регулювання інвестиційних потоків через неясність стратегій економічного розвитку, брак фінансових ресурсів і відповідних інститутів.

ВИСНОВКИ

1. Здобувши незалежність, Україна зіткнулася з амбітним завданням розробки власної зовнішньої політики та встановлення дипломатичних відносин з іншими країнами. Звичайно, при визначенні зовнішньополітичних пріоритетів кожна країна звертає увагу в основному на своїх сусідів. Якщо взяти до уваги всі аспекти цього складного та багатогранного явища, Польща є одним із найбажаніших стратегічних партнерів нашої країни, і в майбутньому Польща не тільки повинна об'єктивно стати повноправним стратегічним партнером нашої країни, але й сприяти демократичним перетворенням та інтеграції у євроатлантичні структури у післявоєнний період. Це також може служити моделлю для успішної подальшої євроінтеграції.

2. Двосторонні відносини між Україною та Польщею відповідають більшості критеріям стратегічних партнерств, але однією з головних проблем у відносинах між Польщею та Україною є недосконалість відповідних механізмів та перехід до контролю за виконанням зобов'язань. Стратегічне партнерство між двома країнами має постійно зміцнюватися за допомогою обмінів в рамках постійних міжурядових механізмів і подальшого зміцнення правової бази двостороннього співробітництва.

3. Україна постійно сприяє захисту і підтримці стратегічних пріоритетів Польщі. Сьогодні ми бачимо, що Польща визнає і підтримує стратегічні пріоритети України. Це означає, що і Україна, і Польща визнають інтеграцію в європейську та євроатлантичну організацію стратегічним пріоритетом, де існують спільні виклики та спільні стратегічні зусилля. Україна та Польща намагаються поділитися своїм досвідом економічних реформ у країнах, які перебувають або вже перебувають на етапі переходу від адміністративної економіки до ринкової та від тоталітарних політичних систем до демократії.

4. Після подій 2014 року в Україні розпочалися процеси демократизації, які відігравали важливу роль в поглибленні двостороннього

співробітництва між двома країнами. Вступ Польщі до Євросоюзу відкрив принципово нові перспективи для подальшої співпраці. Співпраця між Україною та Польщею в останні роки демонструє позитивну динаміку. Сьогодні економічне співробітництво України та Польщі характеризується наявністю суттєвих перспектив для його подальшого розвитку. Необхідна значна активізація зусиль в цьому напрямі, як з боку українських підприємств, так і у контексті діяльності відповідних громадських і державних організацій. Розвиток інституційного середовища та ринкової інфраструктури в межах українсько-польського економічного співробітництва є найперспективнішим напрямом для зростання взаємних потоків капіталу між економіками, раціоналізації їх структури, оптимізації взаємодії господарських комплексів України та Польщі.

5. Співпраця між Польщею та Україною проявляється також у спільних проектах економічного співробітництва. Найамбітнішими та найбільшими проектами були будівництво нафтопроводу (Одеса-Броди-Гданськ) і підготовка й організація чемпіонату з футболу Євро-2012; існує багато інших спільних проектів, але з менш масштабними обсягами фінансування.

6. Об'єктивні та суб'єктивні фактори впливають на трансформацію існуючих зовнішньоекономічних моделей. З одного боку, формування конкретних зовнішньоекономічних моделей може бути однією з головних цілей загальної економічної політики держави. З іншої сторони, в силу зовнішніх і внутрішніх причин особливості діяльності господарюючих суб'єктів у зовнішньоекономічному секторі національної економіки вказують на те, що ця конкретна зовнішньоекономічна модель є специфічною для конкретної країни.

7. Взаємодія та співпраця в реальному секторі економіки Польщі та України базується на функціонуванні реальних інвестиційних потоків, які у поєднанні з ефективними маркетинговими стратегіями, активною співпрацею у сфері досліджень й розробок не лише скорочують економічний розрив між Польщею та Україною, а й роблять українських та польських компаній-

партнерів такими, що суттєво вирізняються з-поміж конкурентів та формують єдиний відтворювальний ланцюг "Україна-Польща-ЄС". У цьому контексті актуальними напрямками розвитку є спільна експлуатація транспортних коридорів і сервісної інфраструктури, розвиток спільних логістичних центрів, налагодження коопераційного обміну та формування кластерних об'єднань.

8. З огляду на процеси європейської інтеграції та рівень участі України і Польщі в них, зростає доцільність застосування таких механізмів для розвитку нової моделі українсько-польського економічного співробітництва у межах транскордонного співробітництва. Порівняння потенціалів та результатів прикордонного українсько-польського співробітництва свідчать про недостатній рівень його ефективності. Причинами цього є насамперед нечіткі стратегії економічного розвитку, труднощі у координації інвестиційних потоків, брак фінансових ресурсів, відсутність системи відповідних інституцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Байрак Л. П, Засади стратегічного партнерства (матеріали круглого столу) / Л. П. Байдак // Політика і час. – 2021. – №1. – С.84-92.
2. Баторевич Т. Економічний розвиток області і пропозиції до співпраці // Україна - НАТО : стратегічне партнерство. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Випуск У / Т. Баторевич. – Луцьк, 2022. – С. 128-132.
3. Бжезінський З. Україна й Польща в контексті європейської інтеграції / З. Бжезінський // Стратегічна панорама. – 1998. – № 3-4. – С. 26-29.
4. Борщевський В. Європейська інтеграція України крізь призму економічної безпеки держави / В. Борщевський // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – К. : Київ. ун-т, 2001. – Вип. 26. – С. 200-204.
5. Борщевський В. Інвестиційний складник розвитку українських регіонів у контексті європейської інтеграції / В. Борщевський // Вісник Львівської комерційної академії. – 2006. – Випуск 20. – С. 25-29.
6. Борщевський В. Інвестиційні пріоритети українсько-польського співробітництва: регіональний аспект / В. Борщевський // Стратегічні пріоритети. – 2007. – № 3 (4). – С. 140-147.
7. Борщевський В. Інституційні основи суспільно-економічних і ринкових перетворень у Польщі / В. Борщевський. – Львів : вид. львів. комерц. акад., 2003. – 48 с.
8. Борщевський В. Концептуальні засади ринкової трансформації: погляд з України та Польщі / В. Борщевський // Стратегія українсько-польського соціально-економічного партнерства : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – Львів : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2000. – С. 9-11.
9. Борщевський В. Оптимізація українсько-польського економічного співробітництва в процесі наближення України до ЄС: автореф. дис. д-ра екон. наук / В. Борщевський. – К. :2009. – 32 с.
10. Борщевський В. Перспективи функціонування вільних (спеціальних) економічних зон у контексті розвитку українсько-польського

співробітництва / В. Борщевський, В. Засадко // Стратегічні пріоритети. – 2018. – № 4 (9). – С. 201-206.

11. Васильців Т. Вплив Євро-2012 на активізацію транскордонного співробітництва та розвиток підприємництва / Т. Васильців, В. Волошин // Матеріали засідання «круглого столу». – Львів : Ліга Прес, 2013. – 116 с.

12. Винниченко І. Про перспективи розвитку гуманітарних та культурних польсько-українських взаємин / І. Винниченко // Україна і Польща – стратегічне партнерство. Історія. Сьогодення. Майбутнє. – К.: вид-во Українського фітосоціологічного центру, 2021. – Ч. II. – С. 146-150.

13. Волков О. Україна в колі стратегічних інтересів НАТО / О. Волков // Україна - НАТО: стратегічне партнерство. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Випуск V. – Луцьк, 2021. – С. 24-28.

14. Гальчинський А. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015) "Шляхом європейської інтеграції" / Авторський колектив: А. С. Гальчинський, В. М. Геєць та ін.; НІСД, Інститут економічного прогнозування НАНУ, Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції. – К. : ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 95с.

15. Герасимчук Т. Україна – Польща: стратегічне партнерство / Т. Герасимчук // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Історія. – Вип. 5. – Тернопіль: ТДПУ, 2022. – С. 168-174.

16. Гуменюк А. Стратегічне партнерство в контексті національної безпеки України / А. Гуменюк // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. - Вип.32. Частина I (удвох частинах). - К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Інститут міжнародних відносин, 2019. – С. 100-103.

17. Декларація про основні принципи та напрямки розвитку українсько-польських відносин // Історико-архівне управління МЗС України. – Ф : Міжнародні договори. – Од. зб. 2. – 6 с.

18. Дергачов О. Детермінанти та ілюзії стратегічного партнерства / О.

Дергачов // Національна безпека і оборона. – 2022. – №12. – С.70-73.

19. Договір між Україною і Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини і співробітництво – Ф : міжнародні договори. – Од. зб.17. – 8 с.

20. Договірно-правова база України та Польщі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mfa.gov.ua>.

21. Друге засідання Ради єврорегіону "Буг" // Волинь. – 2016. – 21 травня.

22. Економічна співпраця між Україною та Польщею мала б бути не гіршою від політичної [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.radiosvoboda.org>.

23. Євро 2012: інфраструктура та будівництво стадіонів в Республіці Польща [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrexport.gov.ua>.

24. Жовква І. Стратегічне партнерство України / І. Жовква // Теорія і практика. За ред. В.Н. Горбуліна. – К. : ДП «НВЦ «Євроатлантикінформ», 2022. – 156 с.

25. Загальна характеристика ЗЕД в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://friedman.com.ua>.

26. Зам'ятін В. 19 стратегічних партнерів – це забагато // День. – 2010. – №220 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.day.kiev.ua>.

27. Зам'ятін В. Стратегічне партнерство – не кліше // День. – 2019. – №112 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.day.kiev.ua>.

28. Зіденбергер А. Україна на роздоріжжі / А. Зіденбергер, П. Хоффман // Уроки з міжнародного досвіду економічних реформ. – К. : Фенікс, 1998. – 477 с.

29. Знахоренко О. Стратегічне партнерство в українсько-польських відносинах: автореф. дис. канд. політ. наук / О. Знахоренко. – Київ. – К., 2015. – 19 с.

30. Івченко О. Україна в системі міжнародних відносин: історія ретроспектива та сучасний стан : монографія / О. Івченко. – К. : РІЦУАННП,

2017. – 688 с.

31. Інституційні механізми співробітництва між Україною та Республікою Польща [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mfa.gov.ua>.

32. Карасьов В. Східна політика Польщі та польсько-українське стратегічне партнерство / В. Карасьов, Е. Звонков // Стратегічна панорама. – 2022. – № 1-2. – С. 59-64.

33. Крючков. Г. Інтеграція України до європейських і євроатлантичних структур передбачає розв'язання ряду проблем / Г. Крючков // Національна безпека і оборона / Український центр економічних і політичних досліджень. – 2018. – №8. – С. 35-37.

34. Лисицин Е. Стратегічне партнерство – поняття сучасне / Е. Лисицин // Віче. – 2022. – №2(83). – С. 32-43.

35. Медвідь Н. Розвиток і поглиблення співробітництва між Україною і Польщею в колі стратегічних інтересів НАТО / Н. Медвідь, В. Колесник // Україна – НАТО : стратегічне партнерство : матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Випуск V. – Луцьк, 2021. – С. 239-243.

36. Мельник В. Інвестиційні потоки в системі українсько-польських економічних відносин / В. Мельник // Економіка України. 2020. – № 2. – 81 с.

37. Мельник В. Механізми трансформації моделі українсько-польських економічних відносин у контексті стратегічного партнерства: дис. канд. екон. наук: 08.05.01 / Тернопільська академія народного господарства / В. Мельник. – Тернопіль, 2001. – 209 с.

38. МЗС України та Польщі домовилися розвивати співробітництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eunews.unian.net>.

39. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво: монографія / Н. Мікула. – Львів : ІРД НАН України, 2014. – 395 с.

40. Мікула Н. Проблеми розвитку транскордонного співробітництва України в умовах розширеного ЄС : монографія / Н. Мікула, В. Ворщевський,

Т. Васильців. – Львів : Ліга Прес, 2019. – 436 с.

41. Мокий А. Китайська Народна Республіка як стратегічний партнер України у контексті прискорення процесу європейської інтеграції / А. Мокий, Л. Яремко, М. Флейчук та ін. – Львів: Регіональний філіал НІСД у м. Львові, Львівська комерційна академія, ГО „Інститут міжнародних економічних досліджень”, 2006. – 52 с.

42. Науменко С. Розвиток транскордонного співробітництва в системі забезпечення економічної безпеки України : дис. канд. наук: 21.04.01 / С. Науменко. – 2007.

43. Нафтопровід Одеса – Броди [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org>.

44. Нафтопровід Одеса-Броди має стратегічне значення для держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrinform.ua>.

45. Новикова О. Формування порядку денного економічної політики України. Україна: стратегічні пріоритети, аналітичні оцінки / О. Новикова, Я. Белінська, Я. Жаліло, Я. Базилук, В. Борщевський, Ю. Мігущенко, О. Снігова, Т. Чорний. – 2015. – К. : НІСД, 2015. – С. 36-51.

46. Новицький В. Формування відкритої економіки України в умовах ринкових перетворень: автореф. дис. д-ра екон. наук / Ін-т світової економіки та МЕВ НАН України / В. Новицький. – К., 2016. – 585 с.

47. Обсяги торгівлі між Україною та Республікою Польща за підсумками 2021-2022 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrexport.gov.ua>.

48. Огляд торгівлі між Україною та Республікою Польща (2003 – 2022 рр.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrexport.gov.ua>.

49. Огляд українсько-польського товарообігу (2022 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrexport.gov.ua>.

50. Офіційний Звіт про світовий розвиток. – Вашингтон: МБРР. Світовий банк, 2023. – 305 с.

51. Офіційний сайт Державної служби статистики України

[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

52. Офіційний сайт Міжнародного центру торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.intracen.org>.

53. Ошуркевич Я. Українсько-польські економічні відносини в процесі загальноєвропейської інтеграції : дис. канд. екон. наук / Київський національний економічний ун-т / Я. Ошуркевич. – К., 2022. – 196 с.

54. Перше засідання українсько-польської міжурядової координаційної Ради з питань міжрегіонального співробітництва у Замості // Волинь. – 1996. – 1 лютого.

55. Підсумки торгово-економічного співробітництва України і Польщі за 2022 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vgolos.com.ua>.

56. Плюта В. Порівняльний багатовимірний аналіз в економічних дослідженнях / В. Плюта // Методи таксономії і факторного аналізу. – 2021. – № 1. – 151 с.

57. Польська дорога до ринку. Інтерв'ю з Віце-прем'єр-міністром фінансів Польщі Лешеком Бальцеровичем // Зовнішня торгівля. – 2000. – № 2. – 6 с.

58. Польсько-український семінар “Економічне співробітництво Польщі з Україною” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ntu-kpi.kiev.ua>.

59. Пріоритетом відносин України і Польщі є економічна співпраця [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.city-adm.lviv.ua>.

60. Пропозиції робочої групи "Євро регіону "Буг" // Волинь. – 2020. – 25.07.

61. Пташок Я. Польща: тенденції в економіці в 2022 році / Я. Пташок // Проблеми теорії і практики управління. – 2023. – № 3. С. 26-35.

62. Рибалт А. Партнерство – це підтримка у важкі часи, стверджує міністр закордонних справ Польщі Влодзімеж Цімошевич / А. Рибалт // День. – 2002. – №224 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://www.day.kiev.ua>.

63. Савельєв Є. Актуальні питання ЗЕД у світлі польсько-українських відносин / Є. Савельєв. – Тернопіль, 2007. – 21с.

64. Савельєв Є. Українсько-польські економічні відносини у контексті стратегічного партнерства / Є. Савельєв, В. Мельник, С. Чеботар // Економічна думка. – Тернопіль, 2013. – 215 с.

65. Співпраця України та Польщі : два роки після розширення ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eu.prostir.ua>.

66. Стан та перспективи українсько-польських відносин. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mfa.gov.ua/poland/ua>.

67. Стоєцький С. Україна і Польща в сучасних геополітичних координатах: проблема стратегічного вибору і асиметрії партнерства / С. Стоєцький // Україна і Польща – стратегічне партнерство. Історія. Сьогодення. Майбутнє. – К. : вид-во Українського фітосоціологічного центру, 2020. – Ч. II – С. 76-79.

68. Стратегічні партнери України: декларації і реалії (Аналітична доповідь УЦЕПД) // Національна безпека і оборона. – 2022. – № 12. – С. 2–56.

69. Стратегічні партнери України: пріоритети співробітництва // Національна безпека і оборона. – 2023. – № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uceps.org>.

70. Сучасні українсько-польські міждержавні відносини: політичний аспект [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua>.

71. Тарасюк Б. Практика стратегічного партнерства випереджає теорію [Електронний ресурс] / Б. Тарасюк. – Режим доступу : <http://www.ieac.org.ua>.

72. Торгівля товарами та послугами між Україною та Республікою Польща за підсумками 2023 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrexport.gov.ua>.

73. Угода між Урядом України і Урядом Республіки Польщі про

торгівлю та економічне співробітництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

74. Україна – Польща [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://svit.ukrinform.ua>.

75. Україна - Польща. Аналіз двостороннього зовнішньоторговельного обороту (2011 - 2021 рр.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrexport.gov.ua>.

76. Україна 2020 і далі: геополітичні пріоритети та сценарії розвитку: Монографія Національного інституту стратегічних досліджень і Національного інституту міжнародних економічних відносин. – fС. : НІСД, 2020. – 368 с.

77. Україна в міжнародних відносинах з країнами Центральної та Південно-Східної Європи. Україна і Європа (1990-2020 рр.): Анотована історична хроніка. – К. : Генеза, 2021.– Ч. I. – 309 с.

78. Україна і Польща поглиблюють двостороннє економічне співробітництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://me.kmu.gov.ua>.

79. Україна-Польща. Інвестиційне співробітництво (2001 - 2023 рр.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrexport.gov.ua>.

80. Українсько-польське економічне співробітництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rtpu.com.ua>.

81. Українсько-польське співробітництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://links.dir.com.ua>.

82. Українсько-польське торговельно-економічне співробітництво за підсумками 2021 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrexport.gov.ua>.

83. Українсько-польські відносини в контексті європейської інтеграції: історіографічний огляд і аналіз джерельної бази [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>.

84. Українсько-польські відносини [Електронний ресурс]. – Режим

доступу : <http://www.djerelo.com>.

85. Українсько-польські стосунки та європейська безпека. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukraine-poland.com>.

86. Центр українсько-польських ініціатив – створення стійкої платформи для розвитку прикордонних територій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.upcenter.org>.

87. Черкас Н. Інтеграція в європейські та євроатлантичні структури як шлях до оптимізації структури зовнішньої торгівлі України / Н. Черкас // Європейські інтеграційні процеси і транскордонне співробітництво. – Луцьк, 2016. – С. 60- 63.

88. Шевчук В. Можливості ренесансу вітчизняних СЕЗ/ВЕЗ на інвестиційно-інноваційній основі в Україні / В. Шевчук, Н. Черкас // Проблеми розвитку прикордонних територій та їх участі в інтеграційних процесах. – Луцьк, 2007. – С.24-30.

89. Що купують українці в Польщі? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrexport.gov.ua>.

90. Щодо пріоритетних напрямів українсько-польської інвестиційної співпраці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrexport.gov.ua>.

91. Alexandrova O. Strategic Partnership from the European Perspective / O. Alexandrova // Bericht des BI Ost. – (29. April 2017). – Nr. 24/2017. – P. 2- 35.

92. Cieślík M. Stosunki z Ukrainą / M. Cieślík // Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej. – 2019. – S. 177-184.

93. Holsti K. International Politics / K. Holsti. – New Jersey, Eng. Cliffs, 2020. – 478 p.

94. Michalowski J. Od socjalizmu do rynku – przypadek Polski / J. Michalowski // Od socjalizmu do gospodarki rynkowej. – Lublin: Verba. – 2022. – 107 с.

95. Ministry of economy Poland 2022 report on foreign trade [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrexport.gov.ua>.

96. Oskar Polskiego Biznesu // Dziennik Kijowski. – 2022. – № 2.

97. Pearlman J. Participation by private counsel in World Trade Organization dispute settlement proceedings / J. Pearlman // Law and Policy in International Business, Vol. 30 (2), Washington. – 2020. – №5. – pp. 399-415.
98. Skidelsky R. Imbalance of power / R. Skidelsky // Foreign Policy. – 2022. – March – April. – pp. 40-68.
99. Socha J. Współpraca polsko-ukraińska po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej / J. Socha // Wspólnoty Europejskie. 2019. – Nr 10, s.23-29.
100. Yin C. Competition and Complementarity: An Assessment of Sino-South Korean Economic Relations / C. Yin, Z. Jason. – 2019. – pp. 205-224.
101. International Financial Statistics [Интернет ресурс]. – Режим доступа : <http://www.imfstatistics.org/imf>.
102. Eurostat [Интернет ресурс]. – Режим доступа : <http://www.epp.eurostat.europa.eu>.
103. Centralny Instytut Ochrony Pracy [Интернет ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ciop.pl>.
104. WTO (2023). World Trade Report 2023 [Интернет ресурс]. – Режим доступа : www.wto.org.